

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 29. (89.) ÉVF. • 10. SZÁM • 2019. OKTÓBER • ÁRA: 3 LEJ

Fotó: Czire Alpár

A hála tengerén

• Greta Thunberg neve a médiának köszönhetően ma hullámokat ver szűkebb hazánkban is. Sokak szerint példakép, aki az ifjaknak mutatja meg az életterünkért vállalt felelősség lehetőségeit, mások szerint média csinálta polgárpukkasztó, aki újabb mentális betegséggel „ajándékozta meg” a hipochondereket és a pszichológusokat: a klímakatasztrófa kiváltotta szorongással.

A svéd középiskolás körüli békétlenségen, fintorgáson túl felsejlik az emberélet egyik hár-

massága: kötelesség, jog, hála. A teremtett világ gyönyörűségét, gondoskodását az őszi hálaadás környékén tán mindannyian hatványozottan megéljük. Szerves részei vagyunk e világnak. És felelősek vagyunk érte: ha pusztítjuk, önmagunknak ártunk vele. Ha pazaroljuk kincseit, gyermekeink lesznek szegényebbek. Nincs jogunk az életre felelősségvállalás nélkül. Nem tudunk hála nélkül tekinteni a teremtésre, amelynek haszonélvezői és továbbadói vagyunk.

A tartalomból:

Mi jellemzi a vallásunkat?
(2. rész)

4

A hit hullámhosszán

6

A hangszeres zene és az unitáriusok

10

Sokasodó családi találkozóinkról

12

Sepsiszentgyörgyi szoboravató

18

„Fogadd el az okos intést...” (Péld 1,3a)

SegédKezők Erdély-szerte

Bágyon

Csehétfalva

Barót

Magyarzsákod

LÉLEKKENYÉR

Békét teremtők...

MÁTÉFI
TÍMEA

Az Egyesült Nemzetek Szövetsége első békefenntartó missziója 1948. május 29-én alakult, azaz a céllal, hogy az akkori arab–izraeli háború után a térség békéjét fenntartsák. Azóta világméretűvé nőtte ki magát ez a misszió, s több ezerre tehető azon polgárok, rendőrök és katonák száma, akik a béke szolgálatában mégis erőszakos cselekedetek, balesetek, betegségek miatt veszítették életüket. Ezekben a pillanatokban is, ahogy ezeket a sorokat olvasod, valahol a nagyvilágban sokak küzdenek a béke fenntartásáért, életük árán is!

A hegyi beszéd boldogmondásait újraolvassva talán feltűnik, hogy a felsoroltak között azokra hárul a legkeményebb aktív feladatvállalás, akik Isten fiainak neveztetnek, ha felismerik s teljesítik béketeremtői hivatásukat. Mert a béke valami olyan kámforszerűen illanó áldás, amit meg kell teremteni, következetesen, minden nap, megunhatatlanul, igazi, belső lelkesedéssel átszöve, elhivatással, különben továbbáll. A béketeremtés felelősség. Jodi Picoult írja az *Életszikra* című könyvében, hogy „vannak, akik viselik a felelősséget, és vannak, akiket megvisel a felelősség”... Te melyik vagy ezek közül? Nem azt kérdeztem, hogy melyik szeretnél lenni, hanem azt, hogy ténylegesen melyik vagy?

Békesség forrásának, Teremtőnek Istent nevezzük, akinek elég volt a szándéka, elég volt azt mondania: „Legyen!”, s attól a pillanattól kezdve a semmiből valami lett, a mindenség. Kitejesedett teremtői szándéka megalkotta ezt a változatos, titkokkal teli, kiismerhetetlenül szépséges világot, az otthonunkat. Teremtői munkájában hívta, hívja segítségül az embert. Isten inasának, az embernek a béke teremtése és fenntartása sokszor a leghetetlenebbnek tűnő kihívás. Mert a béke nem hever az ajtó előtt, nem lehet leemelni üzletek polcáról, nem kölcsönözhető. A béke döntés, a szabadon meghozott döntés préséből kifacsart életújító nedű.

Steinbeck kínai filozófusa, Li juthat eszünkbe, aki olvassa a Bibliát, egy ún. Jakab korabeli fordításban. Amikor ahhoz a részhez ér, mikor az Úr Káinhoz szól, ezt olvasta: „...a bűn az ajtó előtt leselkedik és reád van vágyódása. De te uralkodjál rajta.” Aztán a történet úgy folytatódik, hogy Li kezébe kerül egy modernebb fordítás is, amiben ez állt: „a bűn az ajtó előtt leselkedik és téged áhít. De te uralkodni fogsz rajta.” Az olvasottak után Li mester nagyon megdöbben, „...ez az emberiség egyik alapszövege, nem lehet ekkora különbség a két fordítás között”. Hisz az egyikben

egy parancsként, a másokban ugyanaz a szöveg, egy jóslatként, lehetőségként jelenik meg. Ezután Li összeül a vénekkal, és tanácskozni kezd a dolgról, majd megtanulnak héberül, és amikor már nagyon jól megy nekik, előveszik a héber szöveget és lefordítják. Fordítás közben azonban szemükbe ötlük egy szó: timsel, ami lehetőséget is jelent. Ekkor előáll a fordítás harmadik változata: „...a bűn az ajtó előtt leselkedik és reád vágyakozik. De én megadom neked a lehetőséget, hogy uralkodjál rajta.” Ezek alapján érdemes elgondolkodni azon, miben is másíthatja meg az erkölcsi törvény lényegét egy fordítási pontatlanság. Valószínűleg

„*Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak neveztetnek.*” (Mt 5,9)

éppen a harmadik fordítás az, ami rávilágít a lényegre; az embernek egyaránt lehetősége van elkövetni és elkerülni a bűnt. Nem a fordítási pontatlanságokkal kell törődnünk, hanem azzal, ami a szövegek mögött van, a lehetőséggel, amit kapunk, hogy választhatunk. Ez a szabad akarat lényege, megkaptuk, hogy mi magunk dönthessünk arról, jónak vagy rossznak ítélünk meg valamit, s melyik oldalon állunk: a béketeremtőkén vagy a békétlenség zsoldosaién.

Edith Eva Eger írja auschwitzzi élményei kapcsán, hogy dönthetünk úgy, hogy a saját börtönőreink leszünk, vagy dönthetünk a szabadság mellett. Békétlenségben élni nem más, mint börtönben ülni, a magunk vagy mások által körénk emelt rácsok között nem jut lélegzetvételhez a lélek, s Isten terve elvész bennünk, a szabadság madara tovaszáll. De jó hír, hogy van lehetőségünk dönteni! Mindig! Igen, az élet teremt olyan helyzeteket, amikor választani kell, elég sűrűn. Ne menekülj el a döntés, a választás felelőssége elől! Maga a döntés, a választás aktusa, a hozzá szükséges elszántsággal és bátorsággal lelkileg összetart, mint abroncs a hordók dongáit. A választás természetesen magában hordja a következmények kiszámíthatatlanságát, az élet kalandját, a „legyen, aminek lennie kell” attitűdöt, vagyis az odatárulkozást a holnapnak. Tudatosan meghozott döntéseid nyomán nyílnak a békesség virágai benned, környezeted lélekkertjében, s akkor máris élhetőbb, szebb lesz az a mikrovilág, ahol béketeremtői, békefenntartói megbízatásodban kell élen járnod!

Mi jellemzi a vallásunkat? (2. rész)

CZIRE SZABOLCS

3. Derűs

Egyik alapvonás, messziről felismerhető: derű, életvidámság, optimizmus.

A felismerést már Benczédi Pál rögzíti: „Látni való, hogy az emberi lélekben a vallás két egymástól elütő felfogásban, színezetben jelent meg. Egyikben a lét, az emberi természet, az ember sorsának sötét, vigasztalan oldalát látjuk; a másikban pedig a napsugaras, biztató, erősítő hatalmát.”

A mi **istenképünk** pozitív. Nem az ítélő, önmagát kiengesztelni akaró Istenre néz, akivel szemben az ember szüntelen lesütött tekintetű büntudatban kéne éljen, és istentiszteleteken szüntelen erről a bűnről hallania. Mi a szerető Istenben hiszünk, őt látjuk mindenhol, és vonzásában élve próbáljuk tanulni a jót és a szeretet megannyi nyelvét abban a **földi életben**, amelynek minden pillanatát áldásként fogjuk fel.

Ismét Kriza János mondatai adják ízt a gondolatnak: „Az orthodoxia tanítása szerint ezt a világot sira-lom völgyének kell tekintenünk s egyedül a más világra kell gondolnunk. Egy megromlott világ ez, a hol kötelezve vagyunk egy ideig tartózkodni, de minél hamarább ide hagyjuk ezt, annál boldogabbak leszünk. Börtön, a melyre ítélve vagyunk. Midőn fogságunk ideje kitelik, örömmel kell abból kimennünk. Az unitárizmus ellenben megmutatta, mily kevés van mindebből az új szövetségi könyvekben. Sem Jézus, sem az apostolok nem laktak monostorokban, sem idejüket nem töltötték a más életről való beszédekkel. A földi élet és ennek soknemű kötelességei, jóra való alkalmai, e világnak szerelme és szépsége, emberi mivelődést, jólétet és boldogságot célzó intézményei,

Kriza János

törekvései – mindez nem egyéb, mint Istennek háza s a mennyországnak kapuja. (...) Az unitárizmus az Isten jövőbeli mennyországában való hit fél igazságához hozzáadja a más felét is, mely ama felséges célért való munkásságban és könyörgésben áll: hogy »jöjjön el Isten országa s legyen meg akaratja a földön.«”

A fentiekkel áll összefüggésben a ránk jellemző antropológiai optimizmus, azaz – ahogy szeretjük mondani – az ember **eredendő jóságának** hite. Ha minden ember úton van Isten és önmaga felé, folyamatos változásban és fejlődésben él, az egymás iránti **türelem** és önkorlátozás kötelezőségét örömmel vesszük magunkra. Mert meggyőződésünk, hogy a világ alapszöveve, amellyel Isten a világot teremtette és működésben tartja: a **szeretet**. Az embernek hosszú utat kell megtennie, míg ezt megérti és látja, ahogyan azt Iván László tette:

„Jól értsük meg: amikor szeretetről beszélünk, nem erkölcsstani elvről van szó, hanem a legmélyebb metafizikai valóságról. Aki Jézusban minden dogmai avatagság nélkül elmerül, az egyszerre csak megérzi, hogy ez a világ egy nagy Szív, amely a szeretettől dobog és én, az ember e szívtől szívet örököltem, amely boldogan felel a hívó szóra: szeretek Uram, szeretek, szeretek. Ime örökséget kaptam, amelyet senki el nem vehet tőlem, amíg én ki nem dobom lelkemből és gyűlölettel nem helyettesítem azt. Ime ajándékot kaptam bölcsőmbé születésemkor, amely hozzám tartozik elidegeníthetetlenül, mint a Szív, amely mellkasom közepén él és dobog. Nem születtem eleve rossznak, nem vagy a bűnök ruhájába levetkőzhetetlenül öltöztetve. Szabadságra hív az Isten, a szeretetnek nagy szabadságára, ahol a bűnnek, a gyűlöletnek ártó hatalmai elveszítették erejüket. Ezt hirdeti Jézus nyomán az unitárius evangélium is. Számunkra nem a hit az egyedül üdvözítő valóság és nem is a legnagyobb dolog. »A hit a tökéletesség kezdete, a szeretet a legmagasabb foka« – hirdeti Dávid Ferenc.”

Ebből az istenképből, jósághitből és szeretet-élményből táplálkozik az unitárius ember derűje. Folyamatos derűs, titkos társalgása Istennel.

A negyedik kő fényesre csiszolva hirdeti, hogy az unitárius vallás:

4. Magyar

Nos, ezt senki nem mondhatja el magától! De mi is csak kellő szerénységgel tegyük, mert a magyarság sem szavakban áll, hanem érzületben és tettekben. Az evangélium hirdetése számunkra mindig kéz a

kézben haladt a nemzetszolgálattal. Kereszténynek lenni és magyarnak lenni egyet jelentett és jelent.

Sebe Ferenc a népi írók műveit tanulmányozva alapítja meg: „a népi írók sem ismernek kellőképpen minket. Írásainkban ezért nem találkozunk nyitabb és félreérthetlenebb utalásokkal az unitarizmusra. De ahol nyilatkoznak, ott mindig elismeréssel és az időtálló értéknek kijáró fontossággal teszik azt.”

Ennél a pontnál volt a legnehezebb dolgom a megfelelő idézet kiválasztásával. Mert alig van írás hagyományunkon belül, amin nem sugárzik át a magyar öntudat, a nemzet szeretete és szolgálata, kanyarogjon az idő nagy folyama balra vagy jobbra.

A választásom végül dr. Abrudbányai Edére esett, volt országgyűlési képviselőnk és kolozs-dobokai körüli felügyelőgondnokunk volt:

„Magyar öntudat (...) Ebben a két szóban visszahangzik Lehel kürtjének riadó szava és Árpád száguldó hadainak Európát remegtető diadala.

Ebben a két szóban magasztosul föl Szent István bölcsessége, Nagy Lajos hatalma, Mátyás dicsősége és kultúrája. És ebben a két szóban zokog Mohács és Trianon tragédiája. Ebben a két szóban benne él Petőfi, Madách és a többi nagy költőnk lángoló költészete.

Ez a két szó jelzi azt a csodálatos erőt, amely láthatatlan szálakkal fűz egymáshoz minden igaz magyar szívet. Azt a megszentelt érzést, amely mindenkit és mindent szeret, ami magyar! Ez a két szó jelzi azt a lelket, amely hódolattal borul le Isten előtt és buzgón imádkozza: »Isten, áldd meg a magyart!«

Ebben a két szóban benne foglaltatik az ezerarcú, de minden változatában búbajosán szép magyar föld szeretete, az ezeréves határokhöz való ragaszkodás és az a törhetetlen meggyőződés, hogy »a nagy világon e kívül nincsen számunkra hely!«

De unitárius cselekvő emberről lévén szó, programot is hirdetve folytatja: „Az öntudatos magyar lelke fölolvad nemzeti érzésében! Csak a nemzeti közösség-

ben és a nemzeti közösség által keresi boldogulását és saját boldogulásának fölébe helyezi a nemzeti közösség előmenetelét. Éppen ezért fegyelmezetten fogad minden korlátozást, amely a közösség erejének és kintartásának biztosítását célozza. (...)

Magyar és keresztény... Ezekben a szavakban foglaltatik életünk értelme, célja, szépsége és gazdagsága. A vörös rém fenyegetésével szemben ezek a fogalmak jelzik az egyéni méltóságot, a lélek szabadságát és az élet békéjét.”

Az ötödik kő a kedves Olvasóra marad. Mutasson rá ki-ki maga, hogy vallásunk mely értéke teszi őt leginkább büszkévé, vagy állítja leginkább tükör elé.

Zárásként

Gyakran hallani, hogy a vallás az, ami elválaszt, a spiritualitás az, ami összeköt. A vallás önazonosságunk fontos elemeit hordozza, térkép az élethez. Az identitás pedig határokat is jelent. Mi pedig, miközben a másét tiszteljük, a magunk határait tudatosan vállaljuk. Mert meder nélkül a víz sem formálódna soha hegyi tóvá. Mindazonáltal nem különcök akarunk lenni, nem másak, csak a normális emberi léptékhez igazodva élni és dolgozni.

Mi csak keresztények akarunk lenni. Betölteni a krisztusi törvényt. Nem eltörölni, csak betölteni. Semmi mást.

Ezért makacsul ragaszkodunk a hagyomány tisztaságához, de a tudományos megismerés által föltárt valóságához is. Ragaszkodunk ahhoz, hogy egyszerűen és derűsen éljünk, nem feledve, hogy a kereszténység úgy indult útjára, mint a szeretetben élés életvitele, és nem úgy, mint hittételek és dogmák halmaza.

Mi az tehát, ami mindeniket egybe fűzi: az egyszerűséget, a valóságos érzést, a derűt és a magyar öntudatot? Taar Gézárt hívjuk segítségül: „Az unitárius keresztény élet-ideál nem más, mint annak a kettős krisztusi parancsnak emberileg lehető betöltése, mely az élet fundamentumának két hatalmas szegletköve: Szeresd az Istent! Szeresd az embert! Abban az élet ideálban, mely e kettős krisztusi parancs megközelítésében áll, hisszük, hogy benne van egész unitárius kereszténységünk, benne van az életnek minden eszményisége, minden gyakorlatiassága!”

Vagy ahogy Dávid Ferenc int: „Belső tisztaság, jámbor élet, Isten és emberszeretet és jócselekedetek hirdessék, hogy keresztények vagytok.”

Mit mondjunk tehát a látogatóknak? Azt, hogy ez a vallás az egyszerűséget, tisztaságot és életszerűséget képviseli, hogy minden korban igyekszik a valóság talaján állva cselekvője lenni a társadalmi jónak, derűs életszemlélete a mindenség alapját jelentő szeretetben sarjad, és magyar öntudat hatja át alapítását és minden érzületét.

A hit hullámhosszán

Folyó év július 5-én egyházunk Főtanácsa méltatta a kiemelkedő egyházzolgálati teljesítményeket. Lőrinczi Lajos esperes, Mikó Ferenc, Sipos László, Szász-Cserey Katalin, ifj. Szombatfalvi József lelkészek a Hit-Világ című unitárius rádióműsor szerkesztéséért vehettek át oklevelet. A rádióműsor működtetőivel a lapszerkesztő beszélgetett.

• Hogyan, mikor pattant ki a rádióműsor ötlete?

Szász-Cserey Katalin: Ha emlékezetem nem csal, Lajos ötlete volt a műsor elindítása, de ezzel egy időben élt bennem is a vágy, hogy kipróbáljam a rádiózást. Tehát azonnal éltem a lehetőséggel, és ajánlkoztam műsorvezető-szerkesztőnek Ferencsel együtt.

Lőrinczi Lajos: A rádiózás ötlete egyházkörműnkben valamelyik havi gyűlésünkön merült fel négy évvel ezelőtt. Hogy ki vetette fel az ötletet, nem emlékszem pontosan, talán Berei István szentábrahámi lelkész. Utána még egyszer beszéltünk róla, megtárgyaltuk az egyházköri tanáccsal is, majd felkerestem a székeskeresztúri Vox rádiót, s megkérdeztem őket az adás felől. Azelőtt mindegyre hívtak be főleg keresztúri lelkészeket, hogy foglalják össze egyházi eseményeinket, de rendszeres adás nem volt.

Mikó Ferenc: Gyermekkorom óta jelen van életemben a Kossuth Rádió, ami minőségi műsoraival, elemzéseivel, riportjaival tanítgatott, hogy miként művelik ezt a legjobbak. Ilyenformán mindig izgatott, hogy próbáljuk ki ezt egyházi körökben. A Vox rádió 2008-ban minden székeskeresztúri felekezetet megkeresett, hogy felváltva készítsenek ökumenikus vallásos műsort. Azt a javaslatot minden felekezet elvetette, ugyanis nagy összeget kértek volna a műsorokért. Évekig csendben volt az ügy, amíg 2015-ben újra előkerült a téma. Több szinten is gondolkodtunk. A székeskeresztúri egyház-

községnek túl megterhelő lett volna, ezért az egyházkör lelkészeivel megegyezve köri szintű műsort terveztünk. Katalin nagyon hamar vállalkozott, hogy segít a szerkesztésben. Nekem sok elképzelésem és ötletem volt, ezért különösebb megbízatás, felkérés nélkül végeztem az előkészítéseket. Megbeszéltük a javaslataimat a lel-

kezdetben mindkét szerkesztő, Katalin és jómagam is bent voltunk az élő műsorban, de néhány hét után kezdtünk felváltva jelen lenni, hogy házigazdaként ne beszéljük túl a meghívottat. A kezdeti műsoronkénti díjat nagyon hamar összegyűjtöttük egyházközségi felajánlásokból, hiszen nagy volt a lelkesedés.

ifj. Szombatfalvi József:

A műsor ötletgazdájára nem emlékszem, csak az a kép van előttem, hogy az esperesi hivatal irodájában vagyunk, és egyértelmű volt az, hogy ezt meg akarjuk valósítani.

• **A Hit-Világ beszélgetős, élő, magazinjellegű rádióműsor egyházunkban, sem televízió-, sem rádióadó nem áll az egyháztagek rendelkezésére. A hiánypótlás mellett milyen céloknak igyekszik megfelelni a műsor?**

Sz.-Cs. K.: Két és fél évig szerkesztettem a Hit-Világ műsort és mindig törekedtem arra, hogy mindenféle célcsoporthoz szóljanak a műsoraim. Volt, amikor gyerekeket, pedagógusokat, orvost, lelkészeket, gondnokokat stb. hívtam meg a rádióba.

Sipos László: A műsorokat igyekszünk úgy összeállítani, hogy az egyházi és nemzeti jeles napokra, évfordulókra figyeljünk oda. Emellett persze ha van egyházi vonatkozású rendezvény, akkor arra épül a műsor, ezekről beszélgettünk. Fontos szempontunk, hogy a terítékre kerülő témák időszerűek legyenek. Van persze olyan is, hogy kipattan egy ötlet, amely nem a naptárhoz kötődik, vagy egy olyan személy, potenciális

Lőrinczi Lajos, Mikó Ferenc, Szász-Cserey Katalin

kész kollégákkal, majd elmentünk a rádióhoz. Burszán Zsuzsanna főszerkesztő sokat segített az ötletek gyakorlatba ültetésében. Hamar kiderült, hogy a tervezett fél óra nem lenne elegendő, ezért az ijesztően soknak tűnő egy órát céloztuk meg. Megszövegeztem a műsor beharangozóját, szaknyelven a gingelt, és kerestem olyan önkénteseket, akik ezt beolvasták. Adásaink mindig ezzel kezdődnek.

A honlapon is hosszú órákat dolgoztunk Jocóval, hogy a műsorokat adatbázisszerűen feltöltsük, és utólag is vissza lehessen ezeket hallgatni.

A rádióstúdió adott volt, meghívottként már korábban megismertük a helyszínt. Nekünk a témával, kérdésekkel kellett készülnünk.

meghívott kerül képbe, akivel izgalmas témákról beszélgethetünk. **L. L.:** Célunk az evangélium terjesztése, főleg azoknak, akik nem tudnak, vagy csak nem mennek a templomba, a vallásos élet és kultúra terjesztése, unitárius értékeink megismertetése más felekezettűekkel is, és tevékenységeink ismertetése, rendezvényeink tartalmának terjesztése volt. Az adás olyan, hogy munka közben is lehet hallgatni, de a pihenést is értékesíti teszi.

M. F.: Úgy éreztem, hogy az egyház egyik célja a tanítását, üzenetét eljuttatni a gyülekezeti tagokhoz. Ennek módszere az elmúlt évszázadokban a prédikációra, hitoktatásra és a teológiai kiadványokra korlátozódott, és csupán néhány elszigetelt próbálkozás volt, van ebből kitörni. Úgy tűnik, hogy a hagyományos közlési módszerekkel egyre kevesebb egyháztaghoz jutunk el, ezért minden lehetőséget ki kell használnunk, hogy eredeti célkitűzéseinket megvalósíthassuk. Ma rengeteg ilyen lehetőség van, és hála Istennek az egyházak élnek is ezekkel.

A Székelykeresztúron működő Vox kereskedelmi rádió hallgatottsága igencsak magas a városban és környékén, ezért ideálisnak tűnt ebbe az irányba is nyitni. Unitáriusokként mindenkire szólunk, minden korosztály nyelvén elmondjuk gondolatainkat, és természetesen érintjük a más felekezettűek nézeteit is.

Műsorainkkal rá szeretnénk ébreszteni a hallgatókat, hogy a hit, a reménység, a vallásosság mennyire mélyen jelen van a hétköznapokban, csupán nem így nevezük. A meghívottak kezdetben szinte kizárólag lelkészek voltak, de most már sokkal színesebb a paletta, és így nagyon sok témát tudunk érinteni, ami által fellelhetjük, hogy a gondviselés tulajdonképpen életünk egyik alapköve. Műsorainkban nem hitelveket közlünk, hanem mindennapi témákról beszélgetünk vallásos

szempontból, és ezáltal próbáljuk a hallgatót ráébreszteni bizonyos vetületekre, szeretnénk elgondolkodtatni.

Mi minden korosztályhoz igyekszünk beszélni, műsorunkkal eljutni. A rádió felmérései szerint a délelőtti időszámban nagyon színes a hallgatóság, minden rétegből sokan hallgatják. Egyedüli csoport, akiről tudjuk, hogy biztosan nem hallgatnak bennünket, az iskolások. Mindenki más igen. Székelykeresztúron minden irodában, otthonban, műhelyben ezt hallgatják, ami itt elhangzik, arról tud a város és környéke. Kicsit viccesen szoktam megjegyezni, hogy a hírek alatt a mondat elejét meghallgatjuk az egyik üzletben, és a másikba érve hallhatjuk a hátralevő részét.

• Kik a műsor munkatársai?

Sz.-Cs. K.: Lajos folytatta le a tárgyalást a rádió tulajdonosával, Ferenc és Jocó intézte a technikai nehézségeket, én a témával és a meghívottakkal foglalkoztam.

Egy idő után nehézséget jelentett a téma kiválasztása és a meghívottak megtalálása is, s ezért döntöttem úgy, hogy abbahagyom egy időre a rádiózást, s valami új világot, a mesék világát fedezem fel a meseterápia által.

L. L.: Két év után Katalint Sipos László váraljai lelkész váltotta fel, azóta Ferencsel csinálják. Önkéntesen, még útiköltséget sem fogadva el. A kör lelkészeit, tanárait, világi vezetőit hívják meg. Bár Keresztúr kivételével, aki elzárkózott, megegyeztünk, hogy mind támogatjuk, megtörténik, hogy nehéz beszélgetőpartnert találni. Le a kalappal a szerkesztő műsorvezetők előtt, akik kiválasztják a témát és a partnert. Abban segítünk nekik, hogy vállaljuk a beszélgetést, fizetünk és kritizáljuk őket, leginkább építő jelleggel.

A műsor pénteken délelőtt 10-től 11-ig fogható Keresztúr körzetében. De Jocónak köszönhetően kezdettől van egy internetes felü-

let, ahol előben hallgatható, s a nyár óta a Facebookon előben is nézhető a műsor.

M. F.: Különösebb szabályok és egyeztetések nélkül kicsiszolódott egy rendszer. A rádióműsor működtetéséhez szükséges munka oroszlánrészét a két szerkesztő végzi. Az ő feladatuk, hogy hétről hétre témát és meghívottat keresenek. A sorrend nincs köbe vésve, de általában felváltva szoktuk végezni. A házigazdának szabad keze van a műsor vezetése tekintetében, de többnyire egyeztetünk, hogy ne legyenek átfedések, vagy az ötleteinket próbáljuk megosztani.

Az adminisztratív munkát Lajos végzi, aki a rádió költségeit követi, begyűjti a gyülekezetek részéről érkező felajánlásokat, és átutalja a rádióknak a pénzt. Az első hetekben nagyon sokat segített Jocó, akivel megterveztük a rádió honlapját. A már meglévő struktúrába hetente jómagam vágtam meg az anyagot és töltöttem fel a tárhelyre. Sajnos tárhely hiányában ez a lehetőségünk már egy jó ideje nem működik. A rádió Facebook-oldalát is igyekszem fejleszteni, pár hónapja az élő videó révén visszanezhető az adás. Ezzel is próbáljuk pótolni a honlap hiányát.

Sz. J.: A műsor elindulta után Kedében volt az egyházköri közgyűlés, és a szünetben való beszélgetések rendjén merült fel, hogy készítsünk honlapot a műsornak. Még ott, a helyszínen megrajzoltam, előkészítettem az elképzelést, s mivel pozitív jelzéseket kaptam az elképzelésre, rövid időn belül elkészítettem a honlapot (<http://hitvilag.unitarius.ro/>). Így kezdődött el az elhangzott műsorok online újrhallgatásának megteremtése. Egy évig rendszeresen, a műsorok elhangzását követően feltöltöttük az anyagokat, majd mivel a rádiónál személyzetcsere és más átalakulások zajlottak, ez a folyamat megakadt. Most készülünk, hogy behozzuk a lemaradást és újra elérhetővé váljanak ezen műsorok is.

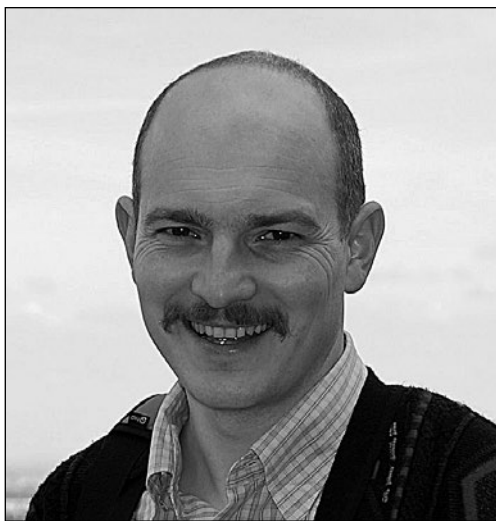
S. L.: 2018 elején úgy tűnt, kérdéses a rádió sorsa, mert lemondott a műsorszerkesztő, Katalin. Egy lelkesítő gyűlés alkalmával meghánytuk-vetettük a műsor jövőjét, s mivel többen is úgy éreztük, meg kell tennünk mindent a folytatásért, bár nem volt semmi tapasztalatom, vállaltam a staféta átvételét. Nem szerettem volna, hogy pont a jubileumi évre álljon le a műsor. Azóta Ferencsel ketten szerkesztjük a műsorokat, egyik héten egyikünk, a másik héten a másikunk, bár van úgy is, hogy 2-3 hétig is ugyanaz a személy a soros.

• **A rádióműsor a keresztúri Vox FM hullámain fogható. Dicséretre méltó, ahogyan a Székelykeresztúri Egyházkör egyházközségei önkéntes alapon felvállalták a műsor támogatását. Esperes úr, mesélne a rádióműsor fenntartásáról?**

L. L.: A rádió tulajdonosai jónak találták az ötletet, s annak részleteit aztán a szerkesztőkkel beszéltük meg. Az első két évben Katalin és Ferenc vállalták önkéntesen a műsor vezetését. Ferenc ekkor ment Tarcsafalvára, de szívesen vállalta, mert amíg keresztúri segédlelkész volt, már fontolgatták egy adás beindítását. Az anyagiak kezdettől fogva gondot jelentettek, mert kereskedelmi adóról lévén szó, minden adásért fizetni kell. Az anyagi fedezetet az egyházközségek önkéntes felajánlásai biztosítják, ami hosszú távon nem kis teher, mert havi 4-500 lejről beszélünk. A rádióba egyébként soha senki más nem adott, bár sokat kértük, az egyetemes egyház sem. Kezdetül fogva tisztában voltunk azzal, hogy műsorunk nem profi, de ragaszkodtunk az élő adáshoz, és tudtuk, ha a műsorvezetők s meghívottaik is felkészülnek rá, jó lesz. Jó is lett. Volt, amikor nem lett tökéletes, de olyan ez, mint a prédikálás: nem mindig a legeslegjobb, de akkor is misszió, megy az üzenet.

Az anyagiakról korábban szoltam. Néha elfogy a pénz, ilyenkor a kör fizet, de ha szóvá teszem, a kollégák rögtön hozzák az adományokat, mert fontosnak tartják a műsort.

M. F.: A műsor péntek délelőtt 10 órától hallgatható élőben a Vox FM hullámhosszán, a 88,6 FM-en Székelykeresztúron és 30 km-es körzetében. Ezen kívül bárhol lehet csatlakozni a rádió honlapján keresztül is, a www.voxfm.ro oldalon. A műsorunk néhány hó-

ifj. Szombatfalvi József

napja elérhető a Hit-világ Facebook-oldalon is, ahol a régebbi műsorok is megtekinthetők.

• **Az adásidő alatt a hallgatók be is telefonálhatnak. Milyen visszajelzéseket kapnak a műsorszerkesztők a hallgatóságtól?**

Sz.-Cs. K.: Sokszor betelefonáltak a hallgatók, és csak pozitív visszajelzéseket kaptam az adással kapcsolatosan. Az volt a tapasztalatom, hogy a „lelkigondozós” adásokat kedvelték a legjobban. Jó érzés volt, amikor egy-egy adás után megállítottak az utcán, és gratuláltak a meghívottamnak és nekem is.

L. L.: A műsor élő, lehet telefonálni és SMS-t küldeni, kérdéseket feltenni. A visszajelzések nagyon pozitívak, az emberek szeretik a műsort.

M. F.: A jó témákkal kapcsolatban több SMS is érkezik, amelyeket be-

olvasunk, és igyekszünk válaszolni. Az új csatornán, a Facebookon még több pozitív visszajelzést kapunk, általában biztatást. (A közel kétszáz adás alatt egy negatív, de helyénvaló kritika volt, amikor nehezen ment a beszélgetés, és ezt jelezte valaki.) Néha bibliai idézeteket, gratulációkat is küldenek a meghívottaknak.

S. L.: Szoktak SMS-t írni a hallgatók. A facebookos felületen is jönnek visszajelzések. A legjobban annak örvendünk, amikor a hallgatók személyesen mondják el véleményüket. A Székelykeresztúr környéki hallgatók között sokszor olyanok is mondják, hogy hallgatják a műsort, akikről nem is gondolnánk. Az építő kritikát is szívesen vesszük, amely néha szintén érkezik is. És ez nem is csoda, hiszen, nem vagyunk szakképzett rádiósok. A célunk, a célom az, hogy egyházamat szolgáljam a rádiózás révén is, tájékoztassuk a híveket.

Mindannyian szabadidőnk-ből áldozunk a műsorra, egyikünk sem szakképzett.

• **Hogyan áll össze egy-egy adás anyaga?**

M. F.: A műsort az éppen aktuális házigazda találja ki és építi fel. Ez lehet egy aktuális vallásos ünnep, egyházi esemény, valamilyen teológiai vagy hétköznapi téma. Kezdetben csak az egyházkör lelkészei voltak a vendégeink. A műsor első harmadában be is mutattuk őket, illetve gyülekezetükről is meséltek, hogy ismerjenek meg mindenkiket a hallgatók. A műsor hátralevő részében zajlott a beszélgetés.

A házigazda felvezeti a témát, és igyekszik jó kérdéseket feltenni. Adott esetben a szerkesztő is kifejti a saját álláspontját.

Próbálkozunk pörgőssé alakítani az adást, hiszen tudjuk, hogy aki csak fél füllel hallgatja, annak a hosszú körmondatok nagyon fárasztónak tűnhetnek. A műsort egy vagy két alkalommal zene-számokkal szakítjuk meg, leggyak-

rabban a Daltutajok énekeit játszuk be.

Azok a legjobb műsorok, amelyek a témát nem egyszerűen ismertetik, hanem a műsor közben alakul ki a következtetés, vagy amikor a meghívott és a házigazda nincs feltétlenül egy véleményen. A klasszikus egyházi jellegű témák, mint vallásos ünnepek, konfirmáció, gyermektáborok megbeszélésén kívül keressük a nem magától értetődő témákat (sokgyermekes család: áldás vagy van benne nehézség?; egyházon belüli újítások; másság elfogadása és így tovább).

S. L.: Hogy miként születik meg egy műsor? Előtte felkészülünk, körbejárjuk a témát, egyeztetünk többször is a meghívottal, a műsor előtt fél órával találkozunk vele, egy kávé mellett még egyszer megbeszéljük a témát, a műsor felépítését. De ettől függetlenül nagy szerepe van a spontaneitásnak is, mert nem előre rögzített a mondandó.

• A műsor kezdete óta milyen komolyabb változások történtek a szerkesztői munkában?

M. F.: Két nagyobb változás történt a négy esztendő alatt. A legelején a két szerkesztő házigazdából műsorunként egy vezető lett, ugyanis nem volt elég idő mindenkire. Másrészt többéves tevékenység után Szász-Cserey Katalin átadta a helyét Sipos Lászlónak.

Műsoraink előkészítésében történt egy olyan változás, hogy próbáltunk a folyamatosságban még következetesebbek lenni. Néha megtörténik, hogy egyik szerkesztő sem tud bemenni a stúdióba. Ilyenkor előre készítünk interjút és ezt küldjük be. Ez messze nem olyan izgalmas, de tartalmában ugyanolyan minőségű tud lenni. Érdekes tény, hogy a felvételekkel sokkal több munka van. Ezeket meg kell vágni, zeneszámokat hozzászerkeszteni. Adott esetben háromszor annyi időbe telik, mint a rendes adásidő.

• Elsősorban a műsorszerkesztéssel foglalkozóktól kérdezném: van-e olyan műsor a Hit-Világ anyagaiban, amely valamiért igen kedves, különleges?

Sz.-Cs. K.: Talán azokat az adásokat kedveltem a legjobban, amelyeket a gyerekekkel szerkesztettünk együtt: az adventi és Márton-napi műsorokat.

S. L.: Nagyon nehéz a sok közül egyet kiválasztani. Mindenik kedves, mindenik a maga módján értékes. Egy-egy adás milyensége

Sipos László

sokszor a mi és a vendég hangulatától is függ.

Azok a műsorok emlékezetesek, kedvesek, amelyekben nem csak a felszínről beszélünk, amikor a fő téma mellett a lelkiség is szóba kerül, amikor a beszélgetés során a meghívottból az ember is megmutatkozik, nem csak a szerep beszél, amikor a lelkét is feltárja mind a szerkesztő, mind a vendég.

M. F.: Különleges és állandó élményünk most már négy esztendő után, hogy az új meghívottak, akik soha nem beszéltek még élőben, a rádióban mindig aggódnak a műsorkezdés előtt. Nemcsak a hagyományos, enyhe lámpalázzról van szó, hanem mindig elhangzik, hogy vajon nem túl sok az az egy óra? És a műsor végén mindig azzal az érzéssel jönnek ki, hogy milyen hamar eltelt, és még annyi gondolatot kellett volna elmondani.

Nagyon sok kedves élmény fűződik ehhez a rádióműsorhoz. Számomra a Hit-Világ első adása 2015. március 20-án nagyon mélyen megmaradt. Szinte két hónapos megfeszített előkészület után minden készen állt. Lajos volt a meghívottunk, sok részletet megbeszeltünk, talán túl sokat is, a virágvasárnap volt a téma. És sajnos nem vehettem részt. Édesapám akkor tért örök nyugovóra, és nekem akkor ott volt a helyem. Egyházi tevékenységemben továbbra is a legkedvesebbek közé tartozik, amelyet azóta is hétről hétre jó szívvel végzek.

A legemlékezetesebb műsor a korondi egyházközség amerikai testvérgyülekezetének a lelkészével volt. A Kossuth Rádió hangulatát megidézve a műsor két nyelven folyt. Beszélgettem a meghívottal, és közben Lázár Levente korondi lelkész talpraesetten szinkrontolmácsolt bennünket. Csodás érzés volt ezt megtapasztalni, a fülhallgatóban egy nyelvet hallani, közben egy más nyelven beszélni, fogalmazni, odafigyelni. Különleges volt az az adás is, amikor elkezdtünk élő képet sugározni, és egy több mint százéves háborús, katonai levelezést nemcsak szóban, de videón is meg tudtunk mutatni a követőknek.

Érdekes témáink voltak még: lelkész és a vele szembeni elvárások; vallás és sport; bőjt a mai modern világban.

Hosszú távú célunk, jövőbeni tervünk, hogy az informatikai és tárolási lehetőségeket fejlesszük, és ilyen módon elérjük azokat, akik a távolság miatt nem tudják fogni az adást, vagy az időpont miatt nem tudnak hallgatni. Esetleg az egyház keretében működő többi rádióműsorral együtt is létrehozhatnánk ezt. Ezen kívül a beharangozáson szeretnénk fejlődni, hogy a témát, meghívottat korábban meghirdessük, és figyelmeztessük a hallgatókat a műsor kezdetére.

A hangszeres zene és az unitáriusok

KOVÁCS SÁNDOR

• A 2019. évi főtanácsi ülés ünnepi gáláján részt vevők jóleső érzéssel nyugtázhatták, hogy az unitárius lelkészekből verbuválódott zenekar, az ifjabb nemzedék által jól ismert Daltutajok, mint mindig, most is maradandó élményt nyújtott. Rövid írásomban nem a zenekar tagjait és szövegszerzőit fogom méltatni – bár kétségtelenül megérdemlik –, hanem visszatekintek a régmúltba, és megpróbálom, ha felületesen is, de összefoglalni azt, hogy miként is viszonyult unitárius felekezetünk a hangszeres zenéléshez az elmúlt 450 esztendőben.

Köztudott, hogy egyházalapító első püspökünk, Dávid Ferenc reformátor társaihoz hasonlóan száműzte az orgonát és minden egyéb hangszeres zenét a templomból. Ez természetesen nem jelentette az éneklés kiiktatását a liturgiából, a hangszeres kíséret nélküli *a capella* zengedezés szerves része maradt az istentiszteletnek. A kocsmába való mulatozás, tánc és kornyikálás felettébb zavarta Dávid Ferencet, még a városi tanács közbenjárását is kérte a rossz szokás megszüntetéséért. Enyedi György püspök is több prédikációjában bírálta a haszontalan és utálatos énekeket, s a lakodalmakban oly gyakran előforduló „ondok, szemtelen szökdösést”. A házasságról írott, 1594 február-márciusában elmondott beszéde negyedik részében ezeket olvassuk: „Harmadik vigasságunk az muzsika, éneklés. Bizony, ebben sem nézzük az Úrnak áldását, hanem hol mi utálatos, iszonyú énekek vadnak, azoknak mondásában s hallgatásában gyönyörködünk” (*Enyedi György prédikációi*, I. s. a. r. előszót és jegyzeteket írta Lovas Borbála, Bp. 2016, 95.). Az Istennek tetsző énekekkel Enyedi püspöknek sem volt semmi baja, és Dávid Ferencsel értett egyet abban is, hogy a liturgiából száműzték a pópistákra jellemző sípolást és orgonálást. Az egyházi énekekkel és a hívek lelki életével foglalkozó, ugyancsak 1594-ben írott és valószínűleg azon év novemberében elmondott beszédében ez áll: „Szinte azonképpen, mivelhogy az orgonálás, sípolás annyira ment, hogy csak testi gyönyörűségért leszen az pápások közt, és mivelhogy sokan annak hallgatásában valami szentséget is tartottak, méltán és igazan az jámbor tudós emberek kirekesztették az keresztyéni gyülekezetből, hogy innét vagy babonaság, vagy valami fertelmes indulatra való gerjedezés ne támadna, az mely dolog az pápások közt bizonytalannal megvagyon. Mü azért elégedjünk meg az szájjal és szóval mondott dicsíretekkel, és ekképpen magasztaljuk az mi Istenünket. Utolsó tanúságunk azért ez igékből legyen ez, hogy mikor csendes elmével vagyunk, akkor foglaljuk magunkat az Isten igéjének hallgatásában, tanulásában, avagy egyebeknek tanításában, intésében, miképpen az

igéknek első és második részében meghallók. Mikor pedig érezzük lelkünknek vidámságát, fordítsuk azt az isteni szolgálatra szívünknek az Istenhez való szeretetben felpozdulását [a. m. felpozsdulását], indulását, akkor énekeljünk, és mind szájjal, szívvel az Úr Istent magasztaljuk és dicsérjük” (*Enyedi György prédikációi*, II. s. a. r. előszót és jegyzeteket írta Lovas Borbála, Bp. 2017, 177.).

A 16. század fordulóján ekként viszonyult az unitárius egyházvezetés a zenéléshez, s az elkövetkező két évszázadban sem sokat változott álláspontjuk, hiszen jól tudták, hogy a hangcsáló szerszámok s az obszcén énekek rendszerint a kocsmában kerülnek elő, mikor a boritaltól megvidámodott diák a fentebb ostorozott bűnök valamelyikét készül éppen elkövetni, ezért is mondja ki az 1606 júliusában tartott kolozsvári zsinat, hogy a diákok és oskolamesterek *serio* (komolyan) tartózkodjanak a kocsmázástól és a zeneszerszámoktól, és tanulmányaikban szorgalmasak legyenek. A kolozsvári unitárius kollégiumban a diákok élete elválaszthatatlanul összefonódott az énekléssel, s bár a jegyzőkönyvekben (17–18. század) nem olvassunk hangszeres zenélésről vagy többszólamú éneklésről, hosszú sor adat igazolja, hogy a diákok a legkülönbözőbb alkalmakkal énekeltek, lett légyen az lakodalom, temetés, zsinat, püspökbeiktatás vagy éppen a városba érkező jeles személyek köszöntése. A templomi éneklés magától értetődően napi kötelessége volt az éppen sorra kerülő diákoknak. Nyugodtan kimondhatjuk, hogy az éneklés volt a diákok mindennapi kenyeré, hiszen leginkább a cantatiókért kapott pénzből tartották fenn magukat – ahogyan ezt Rennerné Várhidi Klára is megállapította *A kolozsvári unitárius kollégium naplójának vokális zenei adatai a 17. században* című tanulmányában (Zenetudományi dolgozatok, Budapest 1885). A kollégium sajátos önkormányzata a diákság minden mulasztását büntette: 1638-ban Georgius Jobbágyfalvit 10. dénárba büntették tiltott hangszerartásért. Hat évvel később 1644 júniusában 24 dénár büntetést helyeznek kilátásba mindazoknak, akiknél tiltott hangszer találnak, vagy ezen muzsikálnak. December 3-án megtiltották újólá a zenélést és a vénuszi énekek (*cantiones venereas*) terjesztését. A zene iránti fogékonyság elsősorban a diákokat, a későbbi iskolamestereket jellemezte, nekik hivatásukból adódóan is foglalkozniuk kellett az énekléssel, s ha ezt nagyobb társaságban is megtehették, bizony nem kívánt következményei is lehettek a dolognak. Egy ilyen történést őrzött meg a főtanácsi jegyzőkönyv a 17. század fordulójáról. Az unitárius egyház rendtartása értelmében a mestereknek is kötelező volt részt venni a zsinatokon. Az

1700. június 20-án tartott keresztúri zsinat során történt meg, hogy a mester atyafiak némiképpen megfélekedtek „hivataljok tisztségéről”, s bizony éjnek idején kocsmába mentek, egész éjszaka dőzsöltek, részegkedtek és „indecenter énekeltek, vociferáltak”, éppen ezért a szent konzisztórium arra ítélte a vétkeseket, hogy mások okulására „publice a szent zsinatot megkövessék”. A mesterek valószínű annak rendje és módja szerint a zsinat bocsánatáért esedeztek, és megfogadták, hogy soha többé..., ám lehet-e ellenállni a jó társaságnak és muzsikának? Aligha.

Angol zenészek a kocsmá előtt (17. század eleji metszet)

Ezt bizonyítja Erneyi István küküllődombói mester esete is, aki 1744-ben egy lakodalomban a hegedűsök kezéből kivette a hegedűt és maga muzsikált a nász népek. S hogy bűnét még inkább tetézte, amint az a fegyelmi kivizsgálás során kiderült, saját házában is hegedűt tartott, s keresztelések alkalmával, ahova hívták, muzsikálni is elment. Ezen megátalkodott cselekedeteiért három forintra büntették, és meghagyták, hogy hegedűjét adja el, vagy ha nem, Ajtai Mihály helybéli pap vitesse el azt a mester házából.

Nem tudjuk, mi lett Erneyi István hegedűjével, de azt igen, hogy a kollégiumban, ha lassan is, de helyet kért magának a hangszeres zene. 1707-ből származik az első adatunk arról, hogy Kolozsvári Dimjén Pál rektor szorgalmazására Kmita János a coetusnak egy orgonát (positívát) adományozott, arról azonban nem tudunk, hogy használták-e azt a diákok.

A 18. század második feléből származó adatok arról tanúskodnak, hogy 1778 januárjában az unitárius diákság akkora lelkesedéssel vetette magát a farsangi mulatozásba, hogy a Főtanácsnak kellett orvosolnia a vétséget, ezért elhatározott, hogy akik „...az estéli órákon absentálnak és maszkura köntösbe öltözvén a városban lenni szokott mulatságokban, úgy más házaknál is megjelennek, táncolnak és egyéb illegalitásokat cselekszenek”, az érvényben levő törvények szerint szigorúan megbüntettetnek. A diákság muzsika iránti lelkesedése az egyház vezetőit is fokozatosan jobb belátásra bírta, igaz, hogy a kollégiumi hangsze-

res zeneoktatásra még bő száz esztendőtt kellett várni. 1800. január 28-án a kolozsvári főtanácsban a diákság kérésére kénytelen-kelletlen beleegyeztek abba, hogy „a muzsika tanulás az iskolában tanulóknak megengedett”, de csak a városban, azaz iskolai oktatáson kívül. Az iskolán belüli hangszertanulás 1830 után vált lehetővé, minden bizonnyal annak is köszönhetően, hogy 1819. július elsején Kolozsvárt megkezdte működését a *Muzsikai Egyesület*. A másik ok pedig az lehetett, hogy a 19. században egyre-másra jelentek meg az orgonák az unitárius templomokban is. 1830. augusztus 25-én a küküllődombói zsinaton a következő határozatot hozták az „ének és kotta” tanítását illetően: „A kolozsvári kollégiumunkban az éneknek és kottáknak bizonyos órákon, muzsika mestertől gyakorlásban volt tanítására nézve végeztetett: Hogy a szükségesebb tárgyak tanulására rendeltetett órák az ének tanulásával el ne foglaltassanak, az ének tanulására csütörtök és vasárnap határozatnak, melynek is az isteni tisztelet óráján kívül a fenn forgó mód-dal is tanulhatják ifjaink a kottákat és énekeket.” Az ének- és kottatanulás csak bizonyos órákon és napokon volt lehetséges, és ezen nem is változtatott a főtanács még egy jó ideig. 1837-ben Brassai Sámuel kollégiumi tanárrá választották, alighanem az ő érdeme – bár erre vonatkozóan egyelőre írásos adatot nem találtam – hogy a kollégium életét és tanrendjét illető határozatok 1839-ben a zenetanulás iránt is több rugalmasságot mutattak. Az említett törvény 64. cikkelye szerint: „muzsika gyakorlása szünórákon másoknak háborításán kívül meg van engedve. Ha többen akarnak magukat gyakorolni vagy mulatni, úgy oly órákon menjenek valamely auditóriumba”. 1845-ben a Nevelésügyi Bizottmány javaslatára a homoródmási zsinaton megerősítették (23. cikkely), hogy „zene tanulás s abbani gyakorlás tanulási szünórákon mások háborítása nélkül megengedett”. Az 1871-ben hozott törvények a szobában való zenélést és éneklést is megengedték, ha az nem háborítja a köznyugalmat. Ugyanebben az iskolai évben Apolló kör néven a kolozsvári unitárius kollégiumban egy zenetársaság is alakult. Elég hosszú vajúdas után, 1879-ben az Egyházi Képviselő Tanács elfogadta az alapszabályzatot, és ettől kezdve a kör is megkezdte zavartalan működését. Célja és feladata, ahogyan ezt a kollégium első nyomtatott *Értesítőjében* olvashatjuk, „az ifjúság között a zeneismeretek terjesztése és fejlesztése, a rendszeres zenetanítás és zenetanulás ápolása és fentartása, különös tekintettel az egyházi zenére.” Az Apolló dal- és zenekör a nyomtatásban megjelent kollégiumi *Értesítő* tanúsága szerint 1943-ig zavartalanul működött.

Rövid írásunkat azzal zárjuk, hogy következő lapszámunkban Kolozsvár régen elfelejtett unitárius vallású cigányprímását, Pongrácz Lajost fogjuk bemutítani.

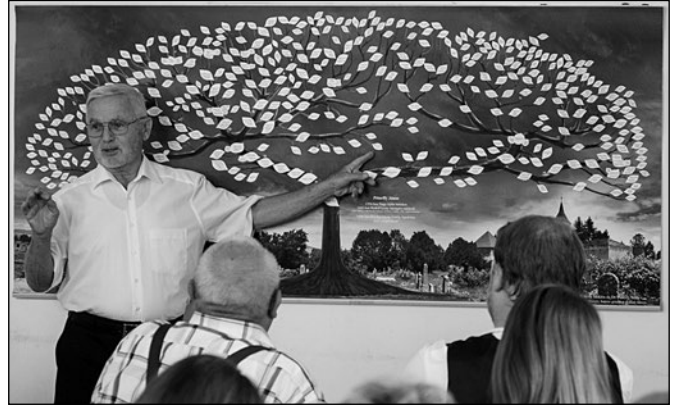
Ünnepjáróban Erdővidéken

Sokasodó családi találkozóinkról

KISGYÖRGY ZOLTÁN

• Augusztus végén Barót adott helyet a Székelyföldi Magyar Újságírók Egyesülete egyhetes riporttáborának, amelynek e sorok írója is résztvevője volt. Első ott készült riportjában arra kereste a feleletet, hogy miként lábalták ki a barót–köpecsi szénmedence települései a több mint egy évszázadig működő szénbányászat megszűnését, ebben a riportjában pedig arra próbál rátekintést nyújtani, hogy milyen pozitív változást hoznak/hozhatnak Erdővidék zömében unitárius vallásban élő lakói számára az egyre jobban teret hódító családi találkozók.

Való igaz, hogy sokasodnak a történelmi Háromszéken megszervezett és lezajlott kisebb-nagyobb, olykor több napra terjedő családi találkozók. Mindig azok a megszállott személyek vállalták/-ják fel a családi találkozók szervezését, akik szükségét látták/-ják annak, hogy végre-valahára egy csokorba gyűjthessék a szó legszorosabb értelmében vett és az egy gyökérből-vérből származó ágas-bogas familiákat, akiknek többedik leszármazottjai keveset vagy éppenséggel semmit sem tudtak családjuk történelmi múltjáról, alig-alig tartották egymással a rokoni kapcsolatokat, a szétszóródott családok már-már külön élő ágazatai esetleg csak sejtették, hogy rokonok lehetnek. Pedig a ma már tudományá fejlődött genealógia bizonyítja, hogy nyelvünk, zenei anyanyelvünk mellett éppen a közös vérségi-rokoni kapcsolat az, amibe kapaszkodnunk kell az elkövetkező és előttünk álló kisebbséget és embert próbáló időszakban, mert ez sokok kérdésben megtartó erejű, jó kapocsnak bizonyult és bizonyul! Ezt a célt szándékozott elérni a Sepsiszentgyörgyön megjelenő *Háromszék* független napilap (szerkesztőbizottságának elnöke az unitárius Far-

A Péterfi-családfa. Előtérben Péterfy Miklós

kas Árpád Kossuth-díjas költő, író és szerkesztő) azzal, hogy hetente egy-egy Háromszéken élő-alkotó családot mutat be, ugyanis közel harminc esztendeje folynak már ebben a régióban, a sikeres családi találkozók, templomokban, kultúrházakban, gyülekezeti termekben és Isten szabad ege alatt is. Többedszer gyűltek össze immáron a Köncczeiek, a Kanyók, a Márkok, a Petkék, a Zsigmondok, az unitárius többségben élő településeinken a nagyajtai Péterfiek és a bölöni Sikók. E sorok írója e két család találkozójának meghívottjaként kereste riportalanyait, és fogalmazza meg Olvasóinknak tapasztalatait.

Emléktábla egy unitárius szabadságharcosnak

„És úgy megszorítom utódaidat, hogy annyian lesznek, mint az égen a csillag” – olvasta Mózes könyvéből szószerű beszéde alapigéjét tiszteletes Mikó Ferenc tarcsafalvi unitárius lelkész a nagyajtai főjavítás és restaurálás előtt álló műemlék templomban a Péterfi/Péterfy/Péterffy familia családi találkozója alkalmával. Örömet fejezte ki, hogy ezen a vidéken is egyre jobban szaporodnak a családi találkozók, amelyeknek egyre fontosabb a jelentősége a vérségi-rokoni kapcsolatok megszilárdításában. Létezik egy családrendszer-elmélet, hangsúlyozta, amely megalapozza a többgenerációs családkutatás fontosságát, a nagyobb családok biztonságát jelentenek a bajban, a megpróbáltatásokkal küzdő kisebbeknek, óvják, biztatják, erőt adnak a gyengébbeknek. Gyakorlati makrogenealógiának nevezte a családtalálkozókat, amelyek jóra vezetnek, óvnak Isten áldásával. Kiderült, hogy Mikó Ferenc gyökerei bölöni eredetűek, de rokoni szálak fűzik a Péterfiekhez is.

Istentisztelet Nagyajtán

Emléktábla Középajtán

A Péterfi családok találkozóinak létrejöttéről a budapesti Péterfy Miklós nyugalmazott mérnököt, családkutatót és egyben szervezőt kérdeztük, aki elmondta, hogy ez volt a család hatodik találkozója, és hogy az elmúlt esztendőben majdnem teljesen összeállt ennek a családnak a története. Legutóbbi kutatásunk alkalmával kiderült, hogy a nagyajtai Péterfiék eredetileg a kibédi családi gyöktörzstől származnak, azóta már el is mélyült a két família kapcsolata és rokoni barátság.

Vetített képes beszámoló hangzott el a családban történt eddigi eseményekről, örömmel hallottuk, hogy a kiterjedt familiából két olyan fiatal – Mihály János és ifj. Péter Géza – tért haza Nagyajtára külföldi tanulmányútjáról, aki az ott elsajátított tudást felhasználva itthon teremtett/teremt magának önálló megélhetési lehetőséget.

Elkészült a família terjedelmes családfája, és Péterfy Miklós bejelentette, hogy a jövő évi találkozóra

Péterfi Dénes és Sándor

külön kötetben szándékozik összefoglalni az eddig összegyűjtött családtörténeti adatokat, bővíteni fog az unitárius családtörténelem.

Péterfi Jánosnak Bocskai István, Erdély fejedelme 1606-ban a hadjáratokban mutatott hűségéért lóférséggel járó kiváltságokat adományozott, az erről szóló oklevelet Sepsiszentgyörgyön hirdették ki 1607-ben. Terjedelmi oknál fogva mi csak a több mint 400 éves família néhány kiemelkedőbb tagjáról szólhatunk: Péterfy Áron (1849–1923) homoródalmási unitárius kántortanító, iskolaigazgató a kéziratos Családi Feljegyzések megőrzője volt. A családhoz tartozott Péterfi Sámuel (1821–1884), Bem tábornok tüzértisztje, székelykeresztúri kollégiumi tanár, Péterffy Dénes (1851–1925) unitárius esperes, teológiai tanár, az Unitárius Irodalmi Társaság tagja, valamint Péterfi Sándor (1824–1909) negyvennyolcas honvédhuszár százados, akiről mint a Tömösi-szorosban vívott harcok egyik bátor tisztjéről Orbán Balázs is megemlékezik a *Székelyföld leírása* c. munkájában. Porai a középajtai

A bölöni Sikók (2019)

temetőben nyugszanak, középajtai lakóházát ez alkalommal emléktáblával jelölték meg.

Leleplezésénél beszédet mondott id. Péterfi Sándor nyugalmazott küküllődombói unitárius lelkész, a család nevét-génjeit két fia, Péterfi Sándor geológus-mérnök és Péterfi Dénes jogász viszi tovább. A jelenlevők virágot helyeztek a Péterfi nemzetség nagyajtai temetőben álló emlékkopjájához és családi sírboltjához.

A nagybölöni Sikó nemzetség felmenőire emlékeztek

Sikó Endre bölöni erdő-közbirtokossági elnök bennvalóján, amolyan csúrból konyhává és társalkodóhellyé alakított, kellemes, szellős helyen, s az épület mögötti árnyékos gyümölcsöskertben ebben az esztendőben több mint félszáz rokonság-atyafiság gyűlt össze, éppen 34. alkalommal.

Sikó György (családi képek és a szerző felvételei)

Ez az a családi találkozó, amely régisége révén vinné is a pálmát, ugyanis első alkalommal ugyancsak Sikó Endre telkén tartották meg 1985-ben!

– Abban az esztendőben hunyt el Zsiga doktor (a Sikókkal közeli rokon, néhai dr. Albert Zsigmond sepsiszentgyörgyi belgyógyász), akkor határoztunk el, hogy évente augusztus végén-szeptember elején szeretettel várunk, hívunk ide minden rokont, minden Sikó leszármazottat – mondta Sikó Endre. Találkozónk lélekszáma olykor ingadozó volt, de a bográcsban készült fiatal berbécstokányból mindenkinek jutott, a nyelveket megoldó köményesből, kisüstiből is.

– Voltak olyan alkalmak is – folytatta testvéröccse, Sikó Imre helybeli polgármester –, amikor teljesen ismeretlenek érkeztek, még határainkon túlról is, többek között Sikó Anna Mária jeles angolnyelv-tanár, aki régebben Magyarország ausztráliai, jelenleg norvégiai nagykövete, s aki Orbán Viktor magyar miniszterelnököt is tanította angol nyelvre.

Bölönben e sorok írójának is alkalmak voltak megismerni a nagykövet aszszony édesapját, a tavaly Budapesten elhalt Sikó Zoltánt, aki ha tehetne, több alkalommal jelen volt a bölöni Sikó-fórumokon.

Az utóbbi találkozók már nem lehetett ott a minden évi bölöni vendégfogadó Sikó család legöregebbje, néhai Sikó András özvegy felesége, Bíró Boriska néni, akit ebben az évben a népes Sikó nemzetség kísért ki a bölöni temetőbe.

E sorok írója is résztvevője szokott lenni a találkozóknak, hiszen édesanyja is Sikó lány volt. Összeállította a család táblázatát, amit több alkalommal kifüggesztettünk a találkozó színhelyén, hogy azt a jelenlevők kiegészíthessék.

A bölöni unitárius Sikók a régi lustrákon (1602, 1614) már jelen voltak. I. Sikó Pétert szolgálataiért II. Rákóczi György fejedelem 1650-ben lófő nemesi levéllel tüntette ki. A genealógiai folyamatosság megmentője Sikó András (1779) és neje, Kandal Erzsébet volt. Az ő unokája volt Sikó György (1861–1921), a vendégfogadó Sikó Endre és a polgármester Sikó Imre nagyapja, aki bíró, községi előljáró volt, majd pénztárnok, s az interbellum elején koholt vádak miatt a nagyenyedi fogdába került, kiszabadítását még a bölönpataki románok is támogatták.

Gyerekeiktől származtak aztán részben a család névét, részben csak a géneket máig lehozó, jelenleg Bölönben és a közeli régióban élő rokonok. Sikó György első unokatestvérétől, Sikó Juliánnától és férjétől, Kisgyörgy Tamás tanítótól származik le a bölöni gyökerű Kisgyörgy család, s ebben Kisgyörgy Imre (1885–1968) volt olthévízi unitárius lelkész és Kisgyörgy Tamás (1896) sepsiszentgyörgyi jogász, Sikó Juliánna testvéröccsétől, az erdőmérnök Sikó Árontól (1872–1927) és feleségétől, Lőfi Iréntől származik a baróti Dánér, Szekeres és Sikó család.

Kies Erdővidéken tett látogatásunk idején bebizonyosodott, hogy az ilyen jellegű folytonos családi találkozók valóságos összetartó-megtartó mozgalomként bontakoznak ki.

Sikó Imre

Sikó Endre

Harminc éve

FELHŐS SZABOLCS

„Kevesen voltunk,
de sokan maradtunk!” (Lezsák Sándor)

• 1989 kegyelmi esztendőnek ígérkezett az akkor már jó néhány éve létező beregi unitárius szórvány számára, amelynek magját akkortájt egy-két magyar család és a gimnáziumi tanítványok alkották. Ebben az évben végre megéreztük az idő hívását, és léptünk: pünkösdi tájkán kiléptünk a beregi közéletbe. Az eseményről nemrég emlékeztünk meg, az idej pünkösdi ünnepkörben.

1989-ben a változás szellemében bontott zászlót a szabadelvű protestáns kör (az UART előfutára), majd létrejött a Balázs Ferenc Beregi Népfőiskola, s beindult a beregi cserkészélet (Tiszaadony, Gergelyiugornya, Vásárosnamény). A legéletképesebbnek a tiszadonyi Brassai Sámuel-cserkészcsapat bizonyult; a tiszadonyi iskolában tartottak zászlószentelést, emléktábla-avatást, valamint itt avatták fel a csapat- és őrsvezetőket is. A cserkészek a beregi térségben és Vásárosnaményban több közéleti eseményen is részt vettek.

A szimpatizáns megyei költők és írók körében kibontakozott a Partium Műhely a *Partium* folyóiratunk körül, amely a mai napig folytatja tevékenységét. Az 1995-ben újraindított *Partium* lap mellett beindult a Szabadelvű Füzetek sorozat is.

Azonban nemcsak kiadványokban, de rendezvényekben is bővelkedtünk. A protestáns kör rendezvények közül kiemelkedőnek számított a reformáció emléknappja Mátészalkán, amely a helybeli protestáns kör tagok összefogásával valósult meg. Vásárosnaményban is volt kiemelkedő rendezvény, hiszen itt nagypéntekenként előadtuk az unitárius passiót a Balázs Ferenc-díjas Csányi Ottó mátészalkai karnagy vezényletével.

Mindeközben folyamatosan adtunk ki unitárius nagyjainkról levelezőlapokat, emléklapetteket és bronzérmeket, idővel pedig létrehoztuk a Balázs Fe-

Az UART tagjai a Tokaji Írótaborban 2016-ban. Balról jobbra: Felhős Szabolcs, Farkas Gábor, Oláh András, Jánosi Zoltán, Kürti László

renc művészeti díjat, amit a protestáns kör kiemelkedő alkotóinak ítéltünk oda, ugyanakkor Erdélyben, az ODFIE színjátszó találkozóin osztottuk ki a tehetséges előadóknak. A beregi térségben pedig a Beregi Ünnepi Heteken megrendezett Váci Mihály megyei szavalóversenyen jól teljesítő szavalóknak osztottunk Balázs Ferenc-díjat. A körünkben tevékenykedő cigány tagok előretörésével létrejött a Dandos Gyula Cigányegylet, akik körében naiv festők, énekesek és fafaragók tevékenykednek.

A Balázs Ferenc-díj átadása dr. Támba Renátó részére a Hőgyes Endre utcai unitárius templomban 2018-ban. Balról jobbra: Felhős Szabolcs, Támba Renátó, Gergely Felicián

A protestáns kör a beregi térségben körutat és utcákat nevezett el a különböző unitárius személyiségekről (Balázs Ferenc út Tiszaszalkán, Bartók Béla út Tiszaszalkán és Vásárosnaményban, Heltai Gáspár út Vásárosnaményban, Kriza János út Gergelyiugornyán, Orbán Balázs körút Vásárosnaményban). Az utcákkal párhuzamosan emléktáblákat és emlékoszlopokat is állítottunk a beregi és a partiumi térségben (Balázs Ferenc-emléktábla Tiszaszalkán és Vásárosnaményban, Orbán Balázs-emlékoszlop Vásárosnaményban, Kriza János-emlékoszlop Gergelyiugornyán, Brassai Sámuel-emlékoszlop Gödöllőn a szentjakabi erdőben, 1956-os márványtábla Vásárosnaményban, a debreceni disputa emléktáblája Debrecenben, Arany Tamás-emléktábla Debrecenben, a nagyváradai disputa emléktáblája Nagyváradon és a beregi unitárius szórvány emléktáblája Debrecenben).

Később, 1997 telén megalakult a BUNIK (Beregi Unitárius Szórvány Ifjúsági Szervezete), amely aktívan bekapcsolódott az erdélyi unitárius fiatalok munkájába. Mindebből a közéleti kulturális tevékenységből nőtt ki az Unitárius Alkotók Társasága (UART), amely a mai napig irányítja a beregi unitárius szórvány életét.

Barótiak a summiti testvéregyházközsegnél

A baróti és summiti (New Jersey, USA) unitárius egyházközsegek huszonhét éve állnak testvérkapcsolatban. Ez idő alatt kölcsönösen támogatták, és az utóbbi hat évben rendszeresen látogatták egymást. Idén a baróti csoport látogatott Summitba. Augusztus 11-én az eddigi legnagyobb létszámú, tizenkilenc fős csoport indult útnak Molnár Imola lelkész vezetésével. A csoport további tagjai: Csiki Csongor gondnok és családja, Mónika és Magor, Demeter Zoltán felügyelőgondnok, Buksa Irén, Cocean Valér és családja, Csilla és Kriszta, Erdő Szabolcs, Fazakas Melinda, Tatár Ágnes Tekla, Tókos Vilmos, Csedő Zsanett, Józsa Huba, Kovács Dávid, Sükösd Károly, Szotyori Orsolya és e sorok írója.

A majdnem egynapos utazás után üdítő volt a Newark repülőtéren találkozni amerikai barátainkkal, akik „Isten hozott!” feliratú táblákkal és léleksimogató ölelésekkel fogadtak bennünket. Innen mindenkit elvittek autóval a fogadócsaládjaikhoz, ahol az estét töltöttük. Másnap reggel testvérgyülekezetünk szent hajlékában, a Beacon unitárius univerzalista templomban talákoztunk újra csoporttársainkkal, ezután minden reggel innen indultunk a különböző kirándulásokra. Első nap felfedeztük a várost, meglátogattuk a könyvtárat, a polgármesteri hivatalt, talákoztunk a polgármesternővel, kávéztunk Maros Árpád kávézójában és a délután hátralevő részét a városi strandon töltöttük.

A napok gyors egymásutánban teltek, mivel vendéglátóink gondoskodtak a változatos programról, unatkozni soha nem volt idő. Látogatásunk során két napot töltöttünk New Yorkban, ami már ismerős volt azoknak, akik 2013-ban vagy 2016-ban részt vettek egy-egy látogatáson. Előbb komppal vittek a világvárosba, második alkalommal pedig vonattal. Megálltunk a szeptember 11-ei emlékművek előtt, átsétáltunk a Brooklyn-hídon, megjártuk magunkat a Central Parkban, megcsodáltuk a Grand Central Terminált és a városi könyvtárat, elképedtünk a turisták sokaságán a Times Square-en, este pedig elvittek a Stomp együttes előadására, amelyben a művészek mindenféle elképzelhető eszközzel doboltak. Az állam legnagyobb vidámparkjában, a Six Flagsben csoportokra váltunk, és mindenki a maga ízlése, mérészsége szerint próbálta ki az egyes hullámvasutakat.

A kirándulás egyik fénypontja volt, amikor interaktív szoborparkba vittek el bennünket. De ugyanígy kiemelkedik az nap, amikor az óceánpartra vittek lubickolni, hatalmas hullámok voltak, mivel vihar készüldött, de mi nagyon jól szórakoztunk.

Meglátogattuk a montclairi unitárius univerzalista templomot is, a gyülekezetnek a székelyszentábra-

hámi unitárius egyházközseggel van partnerkapcsolata, ami a mindkét egyházközseget érintő vezetőváltások miatt most szünetel. Amint találnak rá megfelelő személyeket, azonnal újraindítják.

Vasárnap ünneplőbe öltözve talákoztunk a templomban. A szószéki szolgálatot Molnár Imola baróti, Robin Tanner és Emilie Boggis summiti lelkészek végezték. Molnár Imola a szeretet fontosságáról beszélt, ami legelőször önmagunkkal kell kezdődjön, csak úgy tudjuk szeretni felebarátainkat, ha előbb magunkat tanuljuk meg szeretni. A szeretet a világ mozgatórugója, és ez a legfontosabb része a partnerkapcsolatunknak is.

„Hálásak vagyunk Istennek és nektek, hogy itt lehetünk veletek, hogy szerettek minket, hogy törődtek velünk. És mi is szeretünk benneteket. Nagyszerű tíz napot tölthettünk veletek, Isten áldja a kapcsolatunkat, amely oly sok éve tart” – mondta Molnár Imola.

A baróti csoport részéről versek és imádságok hangoztak el, majd a *Spirit of Life* című dalt énekeltek együtt.

Summitban két istentiszteletet szoktak tartani, mivel túl kicsi a templom, hogy egyszerre minden ember elférjen. A két istentisztelet között kávéztunk az alagsorban, ahol társasági eseményekre, ifjúsági csoportos tevékenységre alkalmas helyiség van kialakítva. A második istentiszteletet követően együtt ebédeltünk vendéglátóinkkal és megismerkedtünk a gyülekezet tagjaival.

Az utolsó Summitban töltött napunkat vacsora zárta, amely után könnyes szemmel búcsúztunk el vendéglátóinktól, régi és új barátainktól, megígérve egymásnak, hogy továbbra is dolgozni fogunk e kapcsolat életben maradásán.

Jövő nyáron a summiti egyházközség tagjai fognak Barótra látogatni. A csoport nevében szeretném köszönetünket kifejezni Molnár Imola lelkésznek, Csiki Csongor gondnoknak, a summiti és baróti gyülekezetnek, akik lehetővé tették, hogy ez a kirándulás megvalósuljon.

BARDO CZ ANDREA

Hetedszerre a Tordai-hasadéknál

Szeptember 7., VII. Tordai-hasadéki Unitárius Találkozó. Ennyi a határidőnaplóban rögzített tény. Az élmény, az emlék sokkal több, mint amit összefoglalni próbálok.

Az élmények, érzések kifejezése nem is egyszerű így, írásban. Aki ott volt, átélte, megélte, aki nem lehetett jelen, remélem, képzelőereje segítségével ráhangolódik. Nem a program tudósításszerű leírása a célom, inkább az esemény lelki hatását vázolnám. Emiatt lehet, kissé személyessé válik a szöveg, de bízom benne, hogy akik ott összegyűltek, hasonlóképp éreznek, és akik nem jöhettek el az idén, óhajtják mindezt megélni a következő találkozón.

Öröm látni a gyülekezők arcán a mosolyt, hiszen senki sem jön kényszer hatására, alaptól adott a jókedv. A teret körbeveszik a sátrak, padok tűzhelyek, amelyek köré egy-egy résztvevő egyházközség csapata csoportosul, és lelkesen készül a közös főzésre, kitűzik a helységnévtáblát, jelezve ezzel, honnan jöttek. Így könnyű felkeresni a rég nem látott rokonokat, ismerősöket, barátokat sőt a segítségükkel rátalálhatunk soha nem látott, csak sejtett rokonokra vagy rokon lelkű emberekre. A berendezett tér megfelel változó rendeltetéseknek, hiszen a színpad átalakul szószékké, amíg Fekete Béla bágyoni lelkész igehirdetésének helyszíne, majd a hagyományörzés vára lesz, amint a Kalotaszeg legénytársulat majd az Aranyosszék néptánc-csoport előadása tölti be, és kinyílik a világi szórakozás számára Marosán Csaba színművész által.

A résztvevők a sátrak árnyékában, kényelmesen elhelyezkedve templomi áhítatot érezhettek, hiszen a természet csodás háttere, az együttlét élménye összefonódott a lelkész mondanivalójával. A hely varázsa ihlette őt is, mikor a „csudálatos dolgok” regéit felelevenítette, és a jelennel párhuzamba állította. Így Szent László királynak a Tordai-hasadék keletkezésével kapcsolatos legendája mellett mesélt az istenhegyi székely leány történetéről. A történet egyik fő alakja Atyás Mózes, akiről azt tartották, hogy sok ördöngös dologra képes. Képes vihart fújni, a szemével tudja hizlalni a jószágot, növelni a gabonát, a szellemekkel tud beszélni. A legnagyobb praktikája pedig az volt, hogy mindenkivel elhitette, hogy neki két leánya van.

Pedig vihart fújni, kavarni nem tudott, csak az idők jeléhez értett, innen tudta jó előre, mikor lesz nagy idő és mennyit tart. Nem szemmel, de gondoskodással és hozzáértéssel tartotta jószágait, amik híztak, vagy vetette be földjét. A szellemekkel sem tudott beszélni, nem ismerte őket, de ismerte az embereket és értett a nyelvükön. Atyás Mózesnek nem volt két leánya, csak egy. Bár mindenki megesküdött volna, hogy soha egy apának ilyen teljesen más természetű két leánya még nem volt. Az oka az egésznek az volt, hogy amikor felesége korán meghalt, és kicsi leánykájával

maradt, nagyon elkeseredett. Ki fogja megőrizni az ősi birtokot, mikor ő már nem lesz. Ha megtudják, hogy egy gyöngye leányra maradt, akkor mindenki ki akarja venni a kezéből. Ekkor találta ki, hogy mi lenne, ha az egy leányból nevelne kettőt. Egy szűzies szerényt, akit mindenki szeressen és egy amazon természetűt, akit mindenki tisztelve rettegjen. És mivel a gyermekben megvolt mind a kettőre a hajlandóság, így lett neki két leánya Lóna és Szendile. Nem mesélem el az egész történetet, hogyan menti meg e leány egész Aranyosszéket, hogyan őrzi meg ősei birtokát, hogyan menti meg az itteni székelységet ez az istenhegyi székely leány. Hiszem, hogy egy régi és egyben új történet, ami itt elhangzott... Ma is az ilyen Atyás Mózesek őrzik és tudják megőrizni mindazt, amit őseik ráhagytak, az ilyen tartású, tudású férfiak... És az ilyen istenhegyi székely leányok... elgondolkodtató párhuzam.

A sátrak előadásátrakká változva újra és újra megtelnek, hiszen az érdeklődőket bevonzza a református lelképásztor, korábbi európai parlamenti képviselő Sógor Csaba neve, aki a *Merre tartunk? Quo vadis Európa?* címmel beszélt a mindannyiunkat foglalkoztató jövő realitásairól. Továbbá itt zajlott ifj. Szombatfalvi József fiatfalvi lelkész ismertetője a székelykeresztúri unitárius egyházkör közösségeiről készült kiállításról, amely a rendezvény ideje alatt volt megtekinthető. Aztán dr. Kiss Dénes szociológus, a kolozsvári Valláskutató Intézet kutatási igazgatója *A kisebbségi valóság kihívásai* című előadását tartotta meg. A palta változatosságát növelte dr. Furu Árpád műemlékvédelmi szakmérnök Balassa M. Iván *„Az egy igaz Istennek és szent fiának Jézus Krisztusnak tiszteletére építettett”. Festett famennyezetek és berendezések az unitárius templomokban* című kötetének bemutatója, valamint az a meghitt mozzanat, amikor Bálint Róbert Zoltán mészki lelkész az *Örökmécs lángja füstöt nem ereszt* címmel idén tavasszal megjelent, Balázs Ferenc néhai mészki pap, népfőiskola-alapító, író válogatott verseit tartalmazó kötetét ismertette Marosán Csaba színművész közreműködésével.

És voltak gyerekek, akiknek vidámsága, huncutsága, pusztá jelenléte gyönyörködtet, biztat, vigasztal, kinek éppen mire van szüksége. Nekik is biztosítva volt a változatos gyerekprogram, hiszen Farkas Izolda kövendi lelkész, Dimény Csilla, Bálint Réka, Keresztes Polixéna és Vass Gyöngyvér tiszteletes asszonyok mindent megtettek, hogy a korosztályonként változó igényeknek megfeleljenek. De ha a gyerekeket megkérdezném, lehet, hogy a fehér galambok röptetésének örültek a legjobban. Ezt az ünnepélyes mozzana-

tot Solymosi János, a kör volt felügyelőgondnoka jóváltából évről évre élvezhetjük, hiszen jó szívvel hozza a galambjait, és jelképként bocsátja szabadon őket úgy, hogy tudja, biztosan ismerik a hazavezető utat, nem tévednek el, haza is érnek.

Szívemből kívánom, hogy ez a szimbólum legyen érvényes minden gyermekünkre, testvérünkre. „Mert Isten egybe gyűjtött minket” – szólt a lelkész. Aki figyelt, hallhatta, érthette, hát őrizze is szívében!

FODOR DOROTTYA

Sepsiszentgyörgyi szoboravató

• Szeptember 21-én a Sepsiszentgyörgyi Unitárius Egyházközség és Sepsiszentgyörgy Önkormányzata felavatta Dávid Ferenc egyházalapító püspök egész alakos köztéri szobrát a helyi Erzsébet parkban. E jeles alkalom folytatása a Magyar Unitárius Egyház tavalyi, jubileumi évének, amikor a vallásszabadság törvénye kihirdetésének és az egyház megalapításának 450. évfordulóját ünnepelték. Harmath István szobrászművész alkotásával Sepsiszentgyörgyön is emléket kívánnak állítani Dávid Ferencnek, Erdély nagy reformátorának, az unitárius egyház első püspökének.

Az ünnepi alkalom istentisztelettel kezdődött az unitárius templomban, ahol imát mondott Péterfi Ágnes, a Sepsiszentgyörgyi Unitárius Egyházközség segédlelkésze, szószéki szolgálatot végzett Kovács István, a Sepsiszentgyörgyi Unitárius Egyházközség lelkésze. Kovács István alkalmi beszédében kiemelte, hogy Dávid Ferenc fundamentumkészítő ember volt, aki ugyanakkor a Jézus Krisztus által hirdetett alapra épített. A múlt egymásra épülő szintjei felelőssé tesznek minket is, hiszen tudatában kell lennünk, hogy a mi létünk mások számára lesz fundamentum. Az emberi alkotás utánozza az isteni teremtetést, de a csoda ez esetben is Istennek köszönhetően megy végbe. Az anyagba öntött szobor szellemmé, eszmévé, példává válik az emberben. Végül hozzátette, Sepsiszentgyörgyön októbertől Kálvin János, Dávid Ferenc és Luther Márton szobra hirdetni fogja az ember sokszínű, de mégis azonos cél felé mutató törekvését.

Az eseményen fellépett a sepsiszentgyörgyi Kriza János Unitárius Vegyes Dalárda Karácsony Gabriella karnagy vezetésével és Szócs Botond zongoraművész, aki Chopin első balladáját adta elő.

A köszöntések sorát Antal Árpád András, Sepsiszentgyörgy polgármestere nyitotta, aki beszédében hangsúlyozta, hogy ma szerte a világon minden ember Dávid Ferenc szellemiségét idézi, amikor a szabadság fontosságát emeli ki. Nekünk feladatunk – tette hozzá – ennek a hagyatékként ránk maradt, sokszor igen törekeny szabadságnak a megőrzése, éltetése és továbbadása.

A magyar kormány részéről Zákonyi Botond, Magyarország romániai nagykövete szólalt fel, aki elmondta, a vallásszabadság négy és fél évszázados törvénye – amit az „A hit Isten ajándéka” jelmondat foglal össze – elvülhetetlen értéke ennek a földnek. Ez a hagyaték kötelez is minket, nem mindegy, hogy miképp hagyományozzuk át ezt a szellemiséget a következő generációkra. Dávid Ferenc példáját ma is követni kell, hiszen a szabadságra és igazságra való törekvés ma is a közösségek létének és erősödésének a záloga. A kisebb-nagyobb közösségekből létrejövő nemzet is csak akkor lehet erős, ha ezt a szellemiséget követi.

Harmath István szobrászművész beszédében a szobor alkotási folyamatát összegezte, rámutatva arra, hogy a megformált alak „összhatásában a felszólalás előtti csendben várakozó, megbízható önuralommal rendelkező szónok alakját” ábrázolja. Továbbá felszólalt Gazdag Géza, a Sepsiszentgyörgyi Unitárius Egyházközség gondnoka is, aki elmondta, hogy „... a mai emlékállítás a hitben való helytállás, a munkában és értékteremtésben való kitartás négy és fél évszázadának egyik eredménye és dicsérete”. Majd válaszolva arra a kérdésre, hogy miért van szükség annyi Dávid Ferencet ábrázoló szoborra, elmondta: „azért, hogy mindig eszünkbe jusson: Ne szidalmaztassék senki az ő hitéért! Kibővítve a gondolatkört, ne szidalmaztassék senki az ő nyelvéért, az ő nézeteiért, az ő bőrszínéért. Ezt addig ismételjük, amíg a szívünkbe vésődik az, hogy a hit Isten ajándéka.”

A templomi ünnepség a himnusz közös eléneklésével zárult, amelyet követően az ünneplő gyülekezet átvonult a felállított szobor elé.

Szoboravató beszédében Bálint Benczédi Ferenc, a Magyar Unitárius Egyház püspöke kiemelte, hogy „ez a szobor nemcsak egy történelmi személynek állít emléket, hanem annak a szellemiségnek és magatartásnak, amelynek Dávid Ferenc a szolgálatában állt”. Majd hozzátette, hogy az alkotás „figyelmeztet múltunk örökségére, és lendületével int, serkent, hogy a tudás és az Istenbe vetett hit erejével az Ő országának a munkásai maradjunk”.

Ezt követően Bálint Benczédi Ferenc püspök és Antal Árpád András polgármester közösen leplezték le a szobrot. Az áldáskérést követően az egybegyűlték közösen énekelték el a 90. zsoltár első versszakát.

A MUE SAJTÓOSZTÁLYA

IX. hidegaszói találkozó

Augusztus 25-én tartották Kobátfalva, Bencéd és Székelyszentmihály gyülekezetei a IX. Hidegaszói Találkozót. Hidegaszó Fenyőkút (Korond községhez tartozó hegyi falu) szomszédságában található, többnyire erdős terület. Nevét a rajta átfolyó Hidegaszó patakáról kapta. Itt található az a több száz hektáros mezőgazdasági, illetve erdős terület, amely birtok jelenleg három gyülekezet, Székelyszentmihály, Kobátfalva és Bencéd anyagi forrása, éltetője.

Nem tudni pontosan, hogy mikor került Székelyszentmihály tulajdonába az összefüggő, nagy terület. Írásos dokumentum nem igazolja, csupán „történelmi spekulációk”, találgatások engednek következtetni arra, hogy királyi adomány lehetett. Szent István még nem, de talán Szent László adományozta a Szent Mihály „patrónusa” alatt szerveződő szentmihályi plébániának (amely két plébánost is foglalkoztatott) s a hozzá tartozó falvaknak.

Első írásos említése egy 1533. évi esketőlevél, amely az ekkor még katolikus szentmihályi egyházközség tulajdonjogát erősíti meg. Idővel „anyásodnak” a Szentmihályhoz tartozó falvak, csupán Bencéd és Kobátfalva maradt kötelékében. 1948. május 6-án Kobátfalva, 2006 szeptemberében pedig Bencéd is levált az anyaegyházközségtől.

A kommunizmus elvette a közös birtokot, de az említett falvakban lakók még számon tartják: itt legeltetik évek óta az állataikat, innen vásárolják a faanyagot, itt ápolják továbbra is a „hegyi” emberekkel a jó kapcsolatot.

A 2000-es évek közepén a hidegaszói birtok visszakerült a Székelyszentmihályi Unitárius Egyházközség tulajdonába. A visszaszolgáltatással egyidejűleg régi alapokon, mégis egy új szervezeti, illetve

szervezési formában születik újjá Székelyszentmihály, Kobátfalva és Bencéd kapcsolata. A közös bizottság által vezetett gazdasági tevékenység természetesen leg inkább hívta életre azokat a közös egyházi, kulturális rendezvényeket, amelyek ma már többéves, időpontokhoz rögzített események.

Éves rendezvénysorozatunk része a Hidegaszói Találkozó. Minden év augusztus 20-ához közeli vasárnapon a három falu hívei felzarándokolnak a hegyi birtokra. A három gyülekezet lelkészei által tartott szabadtéri istentisztelet után ünnepi műsorok, sportrendezvények, nótázgatások, túrázások, közös étkezések nyújtanak közösségerősítő élményeket.

Az idei esztendőben Tófalvi Tamás szentmihályi lelkész mondott egyházi beszédet a három falu híveinek. Az énekvezéri teendőket Makkai-Ilkei Ildikó bencédi lelkész végezte. Külön örömforrás volt látni a tavasszal elültetett húszezer csemete fejlődését. Ezt az élményt erősítette az a tudat, hogy hatezer csemetét közösségeink gyerekei ültettek el.

Az idei a kilencedik alkalom volt. Adja a jó Isten, hogy sok-sok éven keresztül találkozhatunk még!

CSÁKI LEVENTE

SZERETETSZOLGÁLAT

SegédKezek kalákatáborok

• A Magyar Unitárius Egyház keretében működő Gondviselés Segélyszervezet és Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet (ODFIE) idén négy különböző helyszínen szervezte meg a *SegédKezek* kalákatábor nyolcadik kiírását. Augusztus 12–18. között Nyikó menti településeken Csehétfalva központtal, augusztus 14–18. között Magyarzsákonon a Romániai Falugondnokságok Szövetségével együttműködve, szeptember 1–7. között pedig Erdővidéken Barót központtal, valamint ugyanabban az időszakban Aranyosszéken Bágyon központtal. Az említett kistérségekben közel 150 önkéntes ifjú elsősorban rászoruló idős személyeknek nyújtott segítséget, illetve közösségi helyszíneken (templom, közösségi ház, egyházközségi ingatlan, iskola, óvoda, kultúrotthon, temető, ravatalozó, más közterületek) kalákáztak. A táborosorozat célja a rászorulókat közvetlen segítése, ugyanakkor a közösségi szolidaritás évszázados hagyományának, a kalákának a népszerűsítése.

A másfél száz résztvevő (14 és 55 év közötti önkéntesek) 46 különböző erdélyi helységről, illetve néhány anyaországi településről érkezett a kalákatáborokba, amelyekben összesen 46 településen 110 családnál, illetve tucatnyi közösségi épületnél a következő munkaterületeken dolgoztak: háztáji takarítás, favágás, gyomlálás, kaszálás, lakások meszelése, kapuk és kerítések festése stb. A kalákatáborok zárásaként áhítatot tartottunk, majd számba vettük a munkálatok

eredményeit, valamint azok közösségi és személyi hozzájárulásait.

A kalákatáborok előzményei a kolozsvári unitárius középiskolás lányok 1943 és 1944 nyarán szervezett, három-három hetes kalákatáboraira nyúlnak vissza. Az akkori résztvevők székelyföldi falvakban nyújtottak segítséget kétkezi munkával a világháború frontjain harcoló vagy már elesett férfiak családjainak. Az elmúlt nyolc évben újraindított sorozat eddigi helyszínei: Homoród mente (2012, 2013, 2018), Erdővidék (2014), Nyikó mente (2015), Aranyosszék (2016), Nyárad mente (2017).

Az idei kalákatábor támogatói: Magyar Unitárius Egyház, Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala (román rövidítéssel: DRI), Bethlen Gábor Alap, Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság, Nemzeti Együttműködési Alap, az Amerikai Egyesült Államokbeli Unitárius Univerzalista Egyesület, a Romániai Falugondnokságok Szövetsége, a területileg érintett önkormányzatok, egyházközségek, egyházkörök, akiknek ezúton is köszönetet nyilvánítunk!

A rendezvény lezajlását tükröző fényképek és a résztvevők élménybeszámolóit a Gondviselés Segélyszervezet honlapján (www.gondviseles.org) és Facebook-felületén jelennek meg.

A GONDVISELÉS SEGÉLYSZERVEZET
ÉS AZ ODFIE ELNÖKSÉGE

Alkalmi szociális szálláslehetőség

A Gondviselés Segélyszervezet és az érintett egyházközségek hét erdélyi városban ingyenes szálláshelyet biztosítanak rászoruló betegeknek és/vagy kísérőiknek, akik műtétre, egészségügyi vizsgálatra vagy kezelésre érkeznek.

Az alkalmi igénylésekkel a következő személyekhez lehet fordulni:

- **Kolozsvár:** Vagyas Attila (0740 133 027);
- **Marosvásárhely:** Kiss Matild (0365 449 315);
- **Brassó:** Kádár Gábor (0743 576 524);
- **Sepsiszentgyörgy:** Pavelka Éva (0724 095 999);
- **Csikszereda:** Solymosi Alpár (0742 153 716);
- **Székelyudvarhely:** Simó Sándor (0744 299 238);
- **Dicsőszentmárton:** Szentgyörgyi Sándor (0742 185 443).

NŐK VILÁGA

Stafétaünnep

SOLYMOSI ALPÁR

• Történetünk a kilencvenes évek lelkesedéséig nyúlik vissza, ugyanis minden UNOSZ-konferencián képviseltette magát a csíki szellemi közegben tevékenykedő lelkes női közösségünk. Szinte minden alkalommal ébredezett a kis láng, hogy egyszer hátha a mi egyházközségünk is elnyerheti a konferenciaszervezés jogát. És 2018 augusztusában a kolozsvári templomban fölhangzott a küldöttségünk bátor vállalása, és ráhullott az a simogató és biztató női taps egyházközségünk nevére. Az együttérzés öröme mentén nyugtázta mindenki: jövőre Csíkba megyünk!

Kolozsvártól 2019-ben átvettük a lelki stafétát, azt a gondoskodó törődést, amelyre nagy szükség van egy ilyen esemény kapcsán. Ma már hálátelt szívvel köszönjük meg Istennek az áldást, a vendégek szeretetteljes és megértő, odafigyelő jelenlétét. Úgy érezzük, hogy a nap szépsége és sikere nemcsak abban állt, hogy összegeztük az elmúlt évben országszerte zajló nőszövetségi élet eseményeit, de abban is, hogy volt alkalom szeretetmagvacskákat, jövőrebe vetett hitet és reményt hinteni azokba a kifinomult női lelkekbe és szívekbe, akik ezen esemény iránt nyitottak voltak.

Lelki magvetés volt ugyanis az ünnepi istentisztelet. Minden pillanata a lelki derűt és a fölemelkedést szolgálta, tegyük hozzá, Istennek dicsőségére! A nőszövetségi zászlóvivők méltóságos bevonulását lendületes ének kísérte, a helyi lelkész és az egyházi élet támogatásában igencsak jeles közéleti szereplő, Borboly Csaba köszöntötte az egybegyűlteket. A nyitány után fölhangzottak a léleknek szárnyakat adó egyházi énekeink, majd imák és hitet ébresztő prédikáció következett Molnár Imola Baróton szolgáló lelkész jóvoltából. Ez a szószéki szolgálat olyan szép és üdítő volt, mint amikor nyári reggelen szellőztet az ember: szívünk-lelkünk megtelt friss derűvel, Isten országa boldogságérzetével és a szeretet kettős parancsolatának azzal a bölcsességével, hogy ez az evangéliumi erő képes összerakni, egyben tartani a sokszor darabjaira széthulló világot is. Lélekerősítő volt az a pillanat is, amikor nem szóban, de testvéri ölelésben köszönte meg a szószéki szolgálatot a helyi lelkész. E mozdulatával egyben az egész közösséget, a gyülekezetben jelen lévő női lelkésztestvéreket is köszöntötte.

Majd szóltak, és áldásos munkát kívántak mindazon vezetők, akik komolyan vették az UNOSZ meghívását, és jelenlétükkel megtisztelték eseményünket. Az ünnepi műsor rendjén klasszikus zenei darabok csendültek fel a csíki gyülekezetben élő érdemes előadóművészek és női tanítványok előadásában. Ez is különleges színpontja és katarzist kínáló pillanata volt

az ünnepnek. Ezt követte a vándorabrosz, a staféta ünnepélyes átadása. A kolozsvári küldöttség úgy nyújtotta át ezt a színes szövetet, hogy maga Dávid Ferenc, a kolozsvári templomot és iskolát vigyázó püspökünk szobra adta áldását rája. Legyen áldás a csíki szórványban élő unitáriusok életén is – mondta a kolozsvári nőegylet elnökhelyettese.

A nap kiemelkedő szellemi fénypontja Bedő Imre előadása volt. A Férfiak Klubjának mentora előadásában úgy beszélt az eltévelyedésbe sodort férfiúi életpályáról, feladatokról és annak visszaállítási lehetőségeiről, hogy előadásában közvetve mindvégig a nőről és a családról, gyerekekről volt szó. Ezáltal is tudatosult közösségünkben, hogy a magyar néplélek és közösségi tudat a női és férfi erő szerves együttműködésére épít, ennek harmonikus együttműködésére tud ezután is jövőt építeni, családokat, gyülekezeteket, nemzetet és hazát megtartani.

Az ünnepi pillanatok közgyűlés váltotta fel, amelynek előkészítéséről az előző napi választmányi gyűlés gondoskodott. A sorra következő beszámolókat és a tisztújítást követően, amelynek rendjén a régi országos vezetőség újabb mandátumot nyert, következett a legújabb nőszövetségi zászló – a gyergyói – esperesi megáldása és a 2020-as helyszín megnevezése. A zászló gyönyörű lett! Épp mint Torda vállalkozása, miszerint jövőre ők a gazdák. A lobogót és a tordai küldöttséget is beborította a tenyerek öröme, a taps, mint bennünket is egykoron, ott Kolozsváron.

Virágcsokrokkal köszöntöttük azokat, akik az országos nőszövetség élén azon munkálkodnak, hogy nőegyleteinkben prosperáló tevékenységek és elismerő, egymást becsülő és tisztelő szeretet legyen. Egyházunkban a nőszövetség mint szervezet olyan, mint a családban a gondos édesanya, aki nem hangos szóval, nem cicomával, küllemmel, hanem odafigyelő szeretettel és szorgalommal, lelki melegséggel szolgálja övéit. Egyházunkat is csak így, szelíden és szépen, odaadó szeretettel érdemes szolgálni!

Az ünnepi ebéd után több száz ölelés és búcsúszó özőnében éreztük, hogy való igaz, amit Jézus mond: Isten országa itt van közöttünk, valahányszor az összetartozás jegyében egybesereglünk, és cselekvően közösséget építünk. Tapasztaltuk.

Mint a keleti végeken egykor szárnyat bontó csíki unitárius gyülekezet lelkésze, szeretném megköszönni minden nőtestvéremnek és támogatónak azt a lelkesedést és áldozatkészséget, amelynek köszönhetően fel tudtunk nőni e feladathoz. Az UNOSZ, Hargita Megye Tanácsa, Csíkszereda Önkormányzata, vala-

mint a Communitas Alapítvány pályázati támogatása mellett szép számmal segítettek helyi vállalkozók és gyülekezeti tagok is abban, hogy eseményünkön szükségét ne szenvedjen senki. Ugyanakkor köszönöm Szőke Ilonka egykori elnöknek, hogy a kolozsvári stafétáig elvezette az egyletünket, Miklós Boglárka el-

nőknek pedig azt, hogy az idei évtől fölvállalta azt az áldozatos munkát, amellyel nőszövetségi életünk terén a tagsággal egyetemben az életrevaló közösség megerősítésén, fölemelkedésén munkálkodik.

Sok-sok boldog mosolyt minden női arcra! Viszontlátásra Tordán, UNOSZI!

Adománygyűjtés

Az Unitárius Nők Országos Szövetsége újraalakulása óta célul tűzte ki a rászorulókat, nehéz helyzetben élők lelki és anyagi támogatását. A választmány határozata alapján évi program szerint minden hónapban egy vagy több helyi nőszövetség küldöttsége látogatja meg az öregotthon lakóit tartós élelmiszerekkel, személyre szóló kis ajándékokkal, beszélgetéssel, műsorral. 2018-ban az alábbi nőszövetségek látogatták meg az öregotthont.

Sorszám	Dátum	Helység	Adományok
1.	2018. augusztus 15.	Sepsiszentkirály	Természetbeni adományok
2.	2018. október 16.	Désfalva	Természetbeni adományok
3.	2018. október 23.	Vargyas	Természetbeni adományok / készpénz
4.	2018. november 3.	Bölnön	Természetbeni adományok
5.	2018. november 28.	Torda	Természetbeni adományok
6.	2018. november 30.	Gyergyószentmiklós	Természetbeni adományok / készpénz
7.	2018. december 14.	Homoródújfalú	Természetbeni adományok / készpénz
8.	2018. december 20.	Székelykeresztúr	Készpénz
9.	2018. december 29.	Homoródszentpál	Természetbeni adományok
10.	2019. február 21.	Homoródszentmárton	Természetbeni adományok
11.	2019. április 24.	Csíkszereda	Természetbeni adományok
12.	2019. május 20.	Korond	Készpénz
13.	2019. július 17.	Küküllődombó	Készpénz
14.	2019. július 31.	Dicsőszentmárton	Készpénz
15.	2019. augusztus 14.	Kálnok	Készpénz

Az UNOSZ vezetősége ezúton is köszönetet mond mindazoknak az egyházközségeknek és nőszövetségeknek, amelyek adományaikkal hozzájárultak az idősek ellátásához, és jó szóval, énekléssel igyekeztek derűt vinni a hétköznapi hangulatába.

IFJÚSÁGI OLDAL

Gyere velem, utazzunk valahová!

BAROTHI BRIGITTA

• Az egyre hűvösebb ős beköszöntével mindannyiunk életében változnak a mindennapok, a hétköznapok, a hétvégék. A titokzoknit felváltja a hosszabb szarú zokni, a nyári ruhákat a melegebb felsők, málna helyett szőlőszemeket csipegetünk, és a nyári rendezvények helyett a tolltartók és füzetborítók között válogatunk.

Minden nyár különleges valamiért. Egy egyletes fiatal életében lassan már megszokottá válnak a nyár bizonyos időszakai: unitárius ifjúsági konferencia, ArtZ – ODFIE ösztönművészeti találkozó, *SegédKezek* kalákatábor, s talán még egy családi vagy baráti nyaralás is befér. Minden nyár különleges valamiért. Mindeniknek megvan a maga varázsa, megvannak a maga élményei, emlékei, a saját útja. Nálunk az út általában a Waze navigációs alkalmazás megnyitásával kezdődik, amelybe betápláljuk az úticélt, az alkalmazás pedig kiválasztja az optimális útvonalat, és tájékoztat mindazon lehetőségekről, amelyekkel útközben találkozhatunk. A következőkben három útvonalat és azok megállóit mutatom be neked, kedves Olvasó, kövesd figyelemmel, hogy jövőre te is ellátogathass ezekre a helyekre.

2019. július 12–14.

Földrajzi helyzet: é. sz. 46° 33' 49", k. h. 24° 47' 49"

Település neve: Unitárius Ifjúsági Konferencia

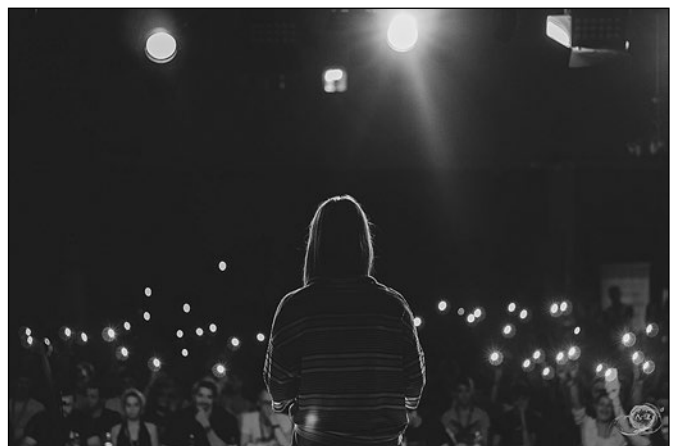
Út típusa: Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet

Létszám: több mint 150 fiatal és fiatal felnőtt

Története: 2019-ben 43. alkalommal szerveztük meg a nagy múltra visszatekintő rendezvényt, amely az egyletek egyfajta seregszemléje. Minden évben egy-egy téma köré épül fel a rendezvény programja, a téma mentén előadásokra, szabadidős tevékenységekre és különböző beszélgetésekre kerül sor, a tavalyi év óta a rendezvény fő célcsoportja a fiatal felnőtt generáció (17. életév fölött).

A jobbágyfalvi Tündér Ilona völgyében zajló 43. UIK központi témája az útdó volt: a szervezőcsapattal, meghívottakkal, résztvevőkkel sikerült egy olyan hétvégét megvalósítani, amelyet a családi hangulat, az egymásra figyelés és a kikapcsolódás jellemezett. A rendezvény első napján a nyitó istentiszteletet követte a generációk közötti beszélgetés, az estét humorprogrammal zártuk. A szombat reggeli áhítat után *Az én útdóm...* címmel egyletközeli személyek osztották meg saját élettörténeteiket. Szombat délután a különböző választható tevékenységek után esti programként a sörkostoló, tábortűz és éjszakai áhítat következett, vasárnap a záró istentisztelet után emlékplakettet avattunk.

Az vált az otthonunkká. Néhányatoknak egy hétvége erejéig, néhányunk számára egy egész hétig.

A rendezvény „híres” emberei: Szabó Csengele hódmezővásárhelyi lelkész (nyitó istentisztelet), György Botond humorista, Borzont (humorprogram), Horváth Réka és Mátéfi Ágota központi ODFIE-tagok, Brassó és Alsóboldogfalva (reggeli áhítat).

Előadást tartott: Rác Mária kolozsvári lelkész, vallásnász, Gagy Réka, a székelykeresztúri Erdélyi Ifjúsági Egyesület programfelelőse, Isztojka Máté egyetemista hallgató, Kolozsvár, Vagyas Attila és Boldizsár Beáta kolozsvári lelkész házaspár, Matók Dóra coventryi designer, Tóth Ferenc marosvásárhelyi pedagógus, Popa Ilona ODFIE-elnök, Tusványos-főszerző, Kolozsvár, Nagy Norbert marosvásárhelyi teológiai hallgató, aki istentisztelet is tartott. Tőkés Bence Zsuzsanna gyergyószentmiklósi lelkész (vezetett ima), Kelemen Vera marosvásárhelyi kézműves (kézműves tevékenységek), Józsa Eszter tordai egyházköri képviselő (hennázás), Antonya Ilona székelyudvarhelyi segédlelkész (éjszakai áhítat), Magyar Zita kolozsvári teológiai hallgató (istentisztelet), Lő-

rinczi Alpár csekefalvi teológiai hallgató (emlékplakett avatása).

2019. augusztus 8–12.

Földrajzi helyzet: é. sz. 46° 13' 59", k. h. 25° 27' 21"

Település neve: ArtZ ODFIE összművészeti találkozó

Út típusa: Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet

Létszám: több mint 500 fiatal

Története: Az ODFIE életében a legnagyobb rendezvényként emlegetik, idén harmadik alkalommal szerveztük meg. Elődei a színjátszó találkozók, valamint a versmondó és népdaléneklő verseny, ennek metszeteként jött létre az összművészeti találkozó, amely kiegészült még néhány művészeti ággal, így napjainkban a fiatalok tíz művészeti ágban mérhetik össze tehetségüket: színjátszás, zene, népdaléneklés, néptánc, versmondás, fotó, festészet-grafika, slam poetry, kreatív írás és kézművesség. A találkozón a versenyzők bemutatott produkciói mellett kategóriánként műhelymunkákon, workshopokon vehetnek részt a fiatalok, emellett esti szórakoztató programokon, illetve különböző vendéglőadásokon.

Az ArtZ olyan tér kíván lenni, ahol a fiataloknak a tehetségük kibontakoztatása mellett van lehetőségük szórakozni, ismerkedni, élményeket gyűjteni, elcsendesedni, kiengedni a hangjukat, az oktatás más formáját megtapasztalni, találkozni és élvezni azt az útvonalat, és azt a megállót, ahol éppen tartózkodnak, azokkal az emberekkel, akik ezen az úton mellettük, előttük, mögöttük, és velük együtt haladnak. Homoródalmáson, a világ közepén élvezhettük azokat a lehetőségeket, amelyeket a megálló és az útvonal adott számunkra.

Híres emberek: a homoródalmási Almamag néptáncoscsoporthoz (fellépés), Lőrinczi Eszter székelykeresztúri teológiai hallgató (áhítat), műhelymunkát tartottak: Fazakas Bence és Ilyés Zalán fotósok, Nagy Egon nagyenyedi tanár, Járai-Szabó Richárd kolozsvári slammer, Mihók Anita kolozsvári egyetemi hallgató, Matók Dóra coventryi designer, Vetési Annamária székelyudvarhelyi designer (interaktív könyvbemutató), a marosvásárhelyi Wild Garden együttes (kon-

cert), Ravasz Levente korondi központi egyleti munkatárs (áhítat), a Marosvásárhelyi Művészeti Líceum diákjai (vendéglőadás: Slawomir Mrozek: *A nyílt tengeren*), Koppándi Júlia dévai lelkész (záró istentisztelet), a székelykeresztúri Mákvirágok néptáncoscsoporthoz (fellépés).

2019. augusztus 12. – szeptember 7.

Földrajzi helyzet:

é. sz. 46° 23' 52", k. h. 25° 08' 38"

é. sz. 46° 29' 29", k. h. 23° 44' 01"

é. sz. 46° 04' 30", k. h. 25° 36' 00"

é. sz. 46° 19' 40", k. h. 24° 49' 49"

Település neve: SegédKezek Kalákatábor

Út típusa: Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és Gondviselés Segélyszervezet

Létszám: több mint 150 fiatal

Története: A nyolc évvel ezelőtt útnak indított kalákatábor legfőbb célja, hogy a rászoruló családokat, személyeket segítse, valamint a kalákat népszerűsítse. Idén négy helyszínen Csehétfalván, Bágyonban, Baróton és Magyarzsákodon voltak a kalákatáborok központjai, ahonnan összesen 46 településen végeztek a fiatalok önkéntes munkát.

Zajlott a kalákatábor. Az egyletes fiatalok önkéntesen végeztek különböző háztáji munkákat, fát vágtak, házakat meszeltek, kapukat festettek, kerteket gyomláltak és közösségi épületekben végeztek munkákat. Úgy gondoljuk, hogy napjaink rendezvénydömpingjében a nyár egyik legszebb útvonala és megállója ez az esemény, ugyanis a fiatalok rászoruló időseken segítenek feltételek és ellenszolgáltatás nélkül.

Híres emberek:

Az a 150 egyletes, segítőkész, önkéntes fiatal, aki napokon át munkálkodott abban, hogy 110 családnak örömet okozzon.

Nos, kedves Olvasó, ezek lettek volna az útvonalak és megállók. Első pillantásra lehet, kevésnek tűnik, de ha jobban belegondolsz, nem olyan rövid utak ezek, s olykor a megállókon is többet időzünk a kelleténél. Nekünk ez jelenti a nyaralást, és évről évre megbizonyosodunk abban, hogy ez egyhamar nem fog változni.

EGYHÁZUNK HÍREI

• Augusztus 31-én tartották a negyedik imanapot Csinódon a Gyümölcsoltó Boldogasszony ökumenikus rönkkápolnánál.

Az imanap alkalmából istentiszteletet tartott Vida Rozália unitárius lelkész, elhangzott a római katolikus Szócs József tanúságtétele, és énekelt Buzogány-Csoma István unitárius lelkész.

• Szeptember 4–6. között egyházunk is képviseltette magát a Külgazdasági és Külügyminisztérium által szervezett nemzetközi konferencián, a Budapest Forum for Christian Communicators elnevezésű rendezvényen.

A konferencia a budapesti Nemzeti Köszolgálati Egyetemen zajlott, ahol olyan tágabb témakörök köré rendeződött a háromnapos program, mint a keresztyén újságírás, keresztyénység a 21. században, keresztyénülődés a világban, keresztyénység és a család.

• Szeptember 9-én ünnepi tanévnyitóval kezdődött az új iskolai év a Berde Mózes Unitárius Gimnáziumban és a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban.

A Berde Mózes Unitárius Gimnázium megnyitóján köszöntőt mondott Varró Margit igazgató, majd Mikó Sámuel előkészítő osztályos kisdíák szavalt. Felszólalt Lakatos Sándor lelkész-vallásatanár, Farkas Orsolya iskolalelkész pedig áldást kért a diákokra és pedagógusokra. A János Zsigmond Unitárius Kollégium tanévnyitója hagyományosan a belvárosi unitárius templomban zajlott. Popa Márta igazgató évnyitó beszéde után Gyerő Dávid egyházi főjegyző, Furu Árpád szülőbizottsági elnök, valamint Talpas Botond vendíák szólalt fel. Süket Attila és Csáki Olivía előkészítő diákok verset mondtak, Gorzó Boglárka végzős diák énekelt.

• November 9-én kerül sor a XXII. dévai emlékzarándoklatra a Magyar Unitárius Egyház és

az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet szervezésében.

Egyházköri hírek

• Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör

Szeptember 14–15. között zajlott Sepsiszentgyörgyön az Egykori egyletek piknikje elnevezésű találkozó.

• Magyarországi Egyházkerület

Szeptember 7-én iktatták be Szabó Csengele lelkészt a Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközség lelkészi hivatalába.

Szeptember 14-én avatták fel a Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomának orgonáját. Ünnepi áhítatot tartott Kászoni József püspöki helynök, köszöntőt mondott Elekes Botond főgondnok, Bácskai János, Ferencváros polgármestere és Pap László orgonaépítő. Az orgonán Kály-Kullai Rita orgonaművész barokk műveket játszott.

• Marosi Egyházkör

Szeptember 8-án a marosvásárhelyi Bolyai téri egyházközség Dersi János termében megnyitották Takács Nagy Judit festménykiállítását. Köszöntőbeszédet mondott Szász Teréz, közreműködött Szász Bernadett énekes, akit Márton Előd kísért zongorán.

Szeptember 22-én háromgenerációs családnapi programmal készült a Bolyai téri egyházközség. Az ösztörszerző alkalmon minden korosztálybeli megtalálhatta a neki szóló programokat, volt kézműveskedés, társasjátékozás, beszélgetések, közös ebéd, zenés meditáció, angol nyelvű foglalkoztatás és az egyházközség állandó tevékenységeit bemutató beszélgetés is.

Szeptember 6–8. között a Marosvásárhelyi Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet tagjai a marosvásárhelyi Kövesdombi unitárius templomban háromnapos ifjúsági beavató hétvégét szerveztek.

Szeptember 22-én a marosvásárhelyi Kövesdombi unitárius temp-

lomban testvérgyülekezeti vasárnapra került sor. Az alkalmon megemlékeztek a 2018. évi amerikai kirándulásról, amikor a schenectadyi testvérgyülekezetüket látogatták meg. A testvérgyülekezet lelkészei imádságot küldtek erre az alkalomra, a kövesdombi fiatalok pedig előadták azokat az énekeket, amelyeket tavaly Schenectadyben is bemutattak, majd fényképekkel elevenítették fel a kirándulást.

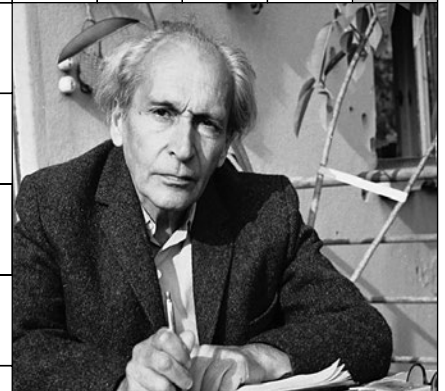
• Székelyudvarhelyi Egyházkör

Szeptember 15-én hálaadó istentisztelettel ünnepelték a korondi unitárius egyházközség 450 éves évfordulóját. Ez alkalommal John A. Culinan, az amerikai Los Alamos-i testvérgyülekezet lelkésze prédikált, az egyházközség történetét Lázár Levente helyi lelkész ismertette. Az egyházközség nőszövetsége verses, zenés műsorral lépett fel, majd leleplezték a Györfi Mihály helyi kőfaragó által készített emlékművet, amelyen az egykoron szolgált lelkészek, kántor-tanítók és gondnokok neve áll. Az emlékjelet Demény Attila adományozta, a kivitelezés költségeit pedig Bíró Lajos gondnok állta. Köszöntőbeszédet mondott Pál Antal helyi plébános és Katona Mihály helyi polgármester, majd a kőalapba időkapuszulát helyeztek el.

Halottunk

Augusztus 22-én, életének 70. évében Kiss Mihály nyugalmazott lelkész váratlanul visszatért Teremtőjéhez. Kiss Mihály Kövenden született 1950. május 5-én. Teológiai tanulmányait 1973–1977 között a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben folytatta. 1978. január 1-jétől 1986. május 1-jéig a Csokfalvai Unitárius Egyházközség lelkésze volt. 1986-tól 2017 augusztusáig, nyugdíjba vonulásáig a Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközségben szolgált. Temetésére szeptember 6-án került sor Budapesten, a Farkasréti temetőben.

	Déry műve	Diák ígéje	Kiló	↙	Kémiai elem Az első hang	Téli sport	Női név	Van ilyen növény is	A nóta vége!	Lekvár románul	Búzáat vág	A tárgy ragja	Szemüveg, rég		Déry műve
Déry műve			Pápai szolgálta											Névelő	
Mérő-eszköz												Mely személyt? Magyar város			
Lapp tó						Baum hőse Magyar színész			Fekete István pákásza Női név						
Vízlelő hely				Színésznő (Andrea) Csüngető						Kártya-letét Babétel					
Karol				Amerikai focis Hagyomány város							Per szereplője Rag, -ről párja				
Zorro		Az örök város Sasfajta				Teázás ideje Nulla							Makk közepe! Szolga		
Idős bácsi							... mars! Régiség					Izomkötő Falusias Ilona			Déry műve
A séta eleje!			Amely személy Gabona gombája			Liter Folyó-medret mélyít		Menekül Amerikai üdülő							
Vályú					Egyiptomi keresztény Gondnok						Nagy levél Volt				
Ökör lesz belőle					Jó barát Lombos növény					Szürke fém Őszi eső jelzője				Osztó autójel	
Névmás		Ipszilon Mata ..., kémnő		Szalad Nem tegez				Görög betű Dőgező állat							
	Gyorsan														
Japán város					Kiöntő (folyó) Svéd síközpont										
Ráérősen jegyezd						Apró Ám									
Ajtón kívül maradás											Málta autójel				
Olasz autójel		Déry műve													

125 éve, 1894. október 18-án született Budapesten Déry Tibor magyar író. (Elhunyt ugyanott 1977-ben.)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Bíró Sára (híroldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Liker Henrietta, Szombafalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella
Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie
1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem örzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Barangoló Isten országában

Kedves gyerekek!

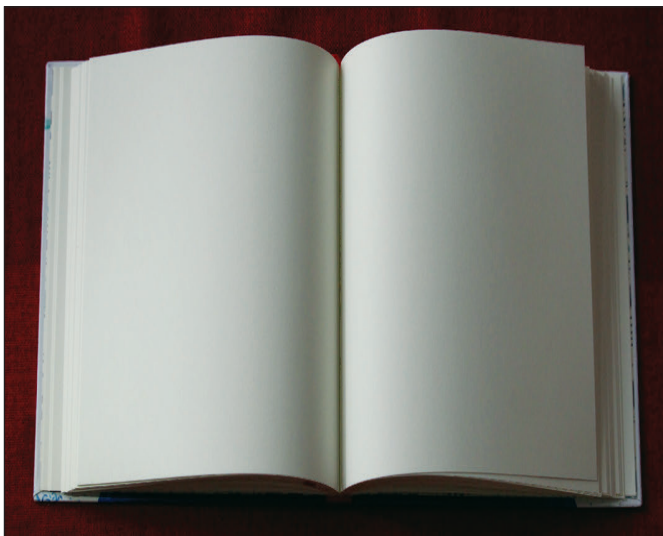
Az őszi sárga, piros, narancsszínű vagy megbarnult levelei veletek szaladnak a széllel az iskoláig, és színeikkel igyekeznek elragadtatni benneteket, kicsalogatni a házból, hogy gyűjtsétek össze őket, hiszen szétszóródtak a nagyvilágban. Én azt javaslom, hogy néhányat, amelyeknek színeiben, formájában kedveteket találjátok, őrizzétek meg, rakjátok be kedvenc mesekönyveitek lapjai közé, vagy csokorba kötve legyen díszé íróasztalotoknak.

Szeressétek a színekavalkádjával, illatos almáival, ízletes diójával csábító őszt, hiszen annyi jót tud magával hozni egy új évszak, egy új gondolat, amely éppen rátok talál.

Feladat:

Az alábbi nyitott könyv egyik oldalára írjátok fel a következő bibliai idézetet, amely a Zsoltárok könyvéből származik: „Adjátok hálát az Úrnak, mert jó, mert örökké tart szeretete!” (Zsolt 107,1).

Ha fér, a másik oldalára ragasszatok be egy megfelelő méretű őszi falevelet, vagy rajzoljátok le azt, amelyik számotokra legszebb!

Őszi találós kérdések:

Nincsen kezem, nincsen fejem,
Csak palástom, s hosszú nyelem.
Napsütésben itthon hálok,
de ha esik, utcán járok.
Mi az?

(őynrese)

A falevelekből

nagyon sok érdekes, ötletes dolgot ki lehet hozni, mint például egy vicces figurát. Ti is találjátok ki egy, a lentiekhez hasonlót, amelyet én, rakjátok össze, tegyétek le padtársaitok, szüleitek asztalára meglepetésként. Olyan jó lesz látnotok, ahogyan elmosolyodnak a kreatív ötletekemen!

Sok-sok gyöngyszem együtt lakik,
levelekkel takarózik.
Lehet lila, kék vagy sárga,
ha megérett, hordó várja.
Mi az?

(őlőzs)

Évszázados iratok a nagy háború egy mozzanatáról

• Szerény kötet látott napvilágot a tavaly a Hargita Népe Lapkiadónál: bár 2018-ról talán mindünknek egyházunk jubileumi éve jut eszébe, ugyan unitárius vonatkozású, de ez a könyv egy másik évfordulónak állít emléket. Hogy egészen pontosan miről is szól, azt már a címe is elárulja: „El a hontalanságba...” Az 1916-os román betörés az unitárius egyházi forrásokban. A centenáriumba lépett első világháború 103 évvel ezelőtti eseményeire fényt derítő kötet három szerző közös erőfeszítéseinek gyümölcse. Dr. Gidó Csaba székesfehérvári történész-tanár, Márk Attila árkosi kántor, zenész és dr. Pál János homoródszentmártoni lelkész-történész alaposan beleásta magát azokba a fellelhető levéltári dokumentumokba, amelyek 1916 szomorú eseményeiről, a román betörés – és a vele együtt járó garázdálkodás, emberi gonoszság elszabadulása – szomorú napjairól vallanak.

A kötet két fő egységre bontható: Az előszó és a terjedelmes bevezető tanulmány Gidó Csaba és Pál János munkája, míg a levéltári dokumentumok közreadásánál a tanulmány szerzők mellett Márk Attila vállalt oroszlanrészt, akitől egyébként a kötet ötlete is származik.

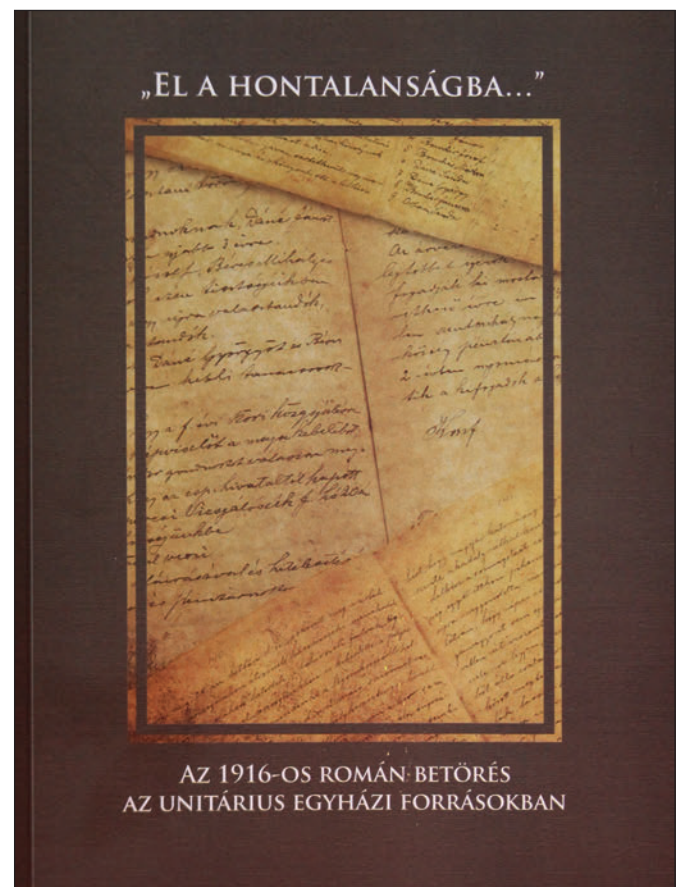
A forrásközlések négy fő egységre bonthatók. Az első az a két megrendítő ima képezi, amelyet Deák Miklós lelkész mondott egyrészt a földönfutóvá lett menekülők bátorítására, másrészt a visszatérők Istenbe vetett bizodalmanak erősítésére. A második egységet igen szomorú iratok képezik. Itt olvashatjuk azokat a jelentéseket, amelyeket a lelkészek, a keblitanácsok, közgyűlések fogalmaztak meg elszenvedett káraikról, bánatukról, nyomorukról. A harmadik egységben egyházi főhatósági jellegű iratok találhatóak, amelyekből kibontakozik, hogy a felettébb szűkös lehetőségek közepette mit próbált tenni az egyház a híveiért és lelkészeiért, illetőleg hogy minden háborús körülmény ellenére mennyire fontosnak találta iskoláinak újraindítását, a tanév megkezdését. A negyedik egységben vallásügyi minisztériumi iratokat olvashatunk, amelyek mintegy az események tágabb kontextusára is rálátást engednek, a hívektől az egyházig, onnan az országos adminisztratív szervekig.

Nem könnyed olvasmányba kezd, aki úgy dönt, időt szán a múltunk e szakaszával való ismerkedésre a kötet révén. Ha egyházközségünk is a betörés áldozatai között volt, s kikeressük a vonatkozó iratokat a tartalomjegyzékből, bizony nagy a valószínűsége, hogy meg fogunk rendülni. Nagyszüleink, dédszüleink félelme, kétségbeesettsége, bátorsága, talpraesettsége, szívóssága, élni akarása nem távoli mese, feledés-

be merült családi történet lesz. Megélt, megszenvedett valóság, amely úgy és akkor is megszabja azt, akik ma vagyunk, ha esetleg nem akarjuk tudomásul venni, ha elfelejtettük, ha nem hisszük, hogy százéves történetek lüktetnek ereinkben. Az ő áldozatuk, az ő szenvedésük, vállalásuk s a Fennvaló sokszor kegyetlennek látszó kegyelme kellett ahhoz, hogy mindenk ellenére mi, kései unitárius utódok ma itt lehessünk, olvashassunk elődeinkről.

Ha igaz az, hogy a történelemre azért van szükség, hogy az elkövetett hibákból tanuljunk, ne ismételjünk meg a szenvedések köreit, akkor ez a könyv talán arra is tanít minket, hogy legyünk résen. Legyünk talpraesettek, ha jön a vész, mint például a lókodi pap szomszédja, aki amit csak tudott, megmentett (és vissza is szolgáltatott a jogos tulajdonosnak) a harácsoló katonák elől, ne engedjük, hogy a kétségbeesés hatására egymás farkasai legyünk, mint ahogyan azt sok lelkésznek keserűen kellett megállapítania egyes híveiről. Segítsünk magunkon, bizzunk az Istenben, minden elszenvedett bántság ellenére, mert mást nem tehetünk, nem szabad tennünk.

U. K.

Bardocz Andrea újságíró (Barót), **Csáki Levente** lelkész (Kobátfalva), **Felhős Szabolcs** lapszerkesztő (Vásárosnamény), **Fodor Dorottya** felügyelőgondnok (Kolozsvár), **Kisgyörgy Zoltán** újságíró (Sepsiszentgyörgy), **Kovács Sándor** egyháztörténész (Kolozsvár), **Mátéfi Tímea** lelkész (Énlaka), **Solymosi Alpár lelkész** (Csíkszereda)